

ZAPRAVLJENA VLOGA VNANJE POLITIKE USA

ZED. DRŽAVE MNOGO KRIVE POVEČANJU POLITIČNE IN EKONOMSKE ZMEDE POSVETU

Ameriški "rojalistični pacifisti" za izo- lacije in najmočnejšo mornarico

Ogromna velesila, ki ne zna porabiti svoje moči
in vpliva v korist sebi in drugim

Ko je predsednik Roosevelt v svojem govoru v Chicagu ob priliki otvoritve nove obvezne ceste predlagal izločenje agresivnih dežel kakor izločujemo gobavce in druge okužene bolnike, je storil veliko napako. Časopisi vse povsod so komentirali njegovo pretnjo in njegovo razlaganje demokracije ter agresivnosti imperialističnih sil. Vili je upanje v milijone onih, ki hočejo smrt fašizmu, dasi ne v tolikšni meri, kakor ga je Wilson v svoje pogoje za pravični mir ob koncu svetovne vojne.

Predsednik, ki govori le v svojem imenu

Ameriški plutokratski tisk je omenjeni Rooseveltov govor na vso moč razglasil in ga nato skozi več tednov pobijal ter uničil ves njegov pomen. Roosevelt sam ni storil nobenega koraka več za "izločenje" gobavcev iz civilizirane družbe. Torijski angleški vladi je bilo to kakor nalašč — češ, čemu se oslanjati na idealista Roosevelta, ki govori samo v svojem imenu, kajti javno mnenje njegove dežele ni z njim in mu ne bo pomagalo v reševanju mednarodnih sporov med drugimi deželami, niti ne v boju proti agresivnim fašističnim silam. Anglija naj to razume in svoji vladi dovolj, da se s fašističnimi diktatorji pobota kakor najboljšje ve in more.

Ameriško javno mnenje je res proti sodelovanju Zed. držav v "pomirjanju mednarodnih odnošajev" — češ, nas se prav nič ne tičejo, ali vsaj toliko ne, da se bi nam umešavanje sploh moglo v čem izplačati.

Ponovitev Wilsonove tragedije

Tako sta Roosevelt in njegov državni tajnik Hull vzleli njunim človekoljubnim in mirovnim govorom doseglja baš nasprotni učinek. Torijska angleška vlada gre zdaj po svojih potih, ki vodijo v ojačanje Hitlerja in Mussolinija. Če Roosevelt ne bo branil demokracije se s čem drugim kot s frazami, ako noče v odnošajih s fašističnimi državami ničesar riskirati, čemu naj se bi

Anglija sama postavljala po robu? Tak je argument angleškega premierja Neville Chamberlaina in izgleda, da ga v tem podpira vsa njegova stranka. Tudi njegov odgovorni minister vnanjih zadev Anthony Eden je prošlo soboto znova izjavil, da ostane zvest nesoglasjam zvest stranki reakcije, ki je danes na krmilu Anglije tako močno kakor še nobenkrat po vojni.

Prerekanja o politiki Z. D.

Chamberlainovi pristaši odgovarjajo na napade in kritike opozicije, da Anglija sama ne more biti svetovni policaj, ampak le skupno z Zed. državami in Francijo. Zed. države nočejo deliti te odgovornosti, nego le pridigajo, kako se naj svet poboljša. Francija sama pa ni dovolj močna, da se bi Anglija upala z njeno nezadostno pomočjo lotiti take naloge. V tem položaju je Rooseveltov prestidž v Evropi jako padel, kakor je padel Wilsonov po vojni. Komentatorji v Evropi in tu pravijo, da ima predsednik dobre ideje in namene, a ljudstvo je proti njemu, kadar je treba kaj tvegati človeštvu v korist. Ameriški opozicionalci vsem tem vsak po svoje odgovarjajo, da so Zed. države v svetovni vojni prispevale nič koliko in zmagale, toda mar ima človeštvo kaj koristiti od tiste zmage? V svoji propagandi zelo logično zatrjujejo, da nič — da so vse dežele na izgubi, najbolj pa še Zed. države, ki so žrtvovala blago, zlato in ljudi, ne da bi bila vojna "za odpravo vojne" res to, za kar so jo zavezniški oglašali, niti ni osvobodila narodov, ne ustvarila pogojev za razboroževanje in mir.

Izolacija temeljni cilj

Vsi ti ameriški kritiki prošle vojne in Rooseveltovega Huhlovega "internacionalizma" zahtevajo, da se naj Zed. države oprimejo politike izolacije še bolj kot doslej, češ, mi smo na varnem, kaj bi hodili za druge po kostanj v ogenj!

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Nekateri deležni prosperitete tudi v največji krizi

Davčni biro zvezne vlade je dne 21. feb. objavil statistično poročilo, iz katerega je razvidno, da vsebuje davčni seznam v letu 1937 61 takih oseb v Zed. državah, ki so imele več kot milijon dolarjev čistih dohodkov vsaka — nekateri izmed teh po več milijonov. Leto poprej jih je bilo dvajset manj. Teh 61 oseb je plačalo lani več dohodninskega davka, kot pa skupno vsi oni, katerih dohodki so znašali \$5,000 ali manj na leto. Seveda je 61-im vzlic temu ostalo toliko, da si lahko še zmerom privoščijo grofovsko življenje.

Še ena obravnava proti "starim boljševikom"

Se nikoli v moderni zgodovini ni bilo toliko vodilnih državnikov, vojaških poveljnikov, urednikov, tehnikov itd., vsi pripadajoči eni in isti vladni stranki, obtoženih veleizdaje in usmrtenih, kakor se to dogaja prošlih par let v sovjetski Rusiji.

Dva do nedavno slavljena admiralca, sta bila usmrčena. Pred njima osem generalov, med njimi zelo popularen feldmaršal. Tajnik komunistične internacionale — nekoč vsemogočni car njeve propagande in spletke, je končal življenje pod pečatom izdajalca revolucije. Bivši komisar vnanjih zadev in pozneje vojni komisar, prvi graditelj rdeče

Hitler skuša posnemati Japonsko

Ko je Japonska vzela Mandžurijo, ji je dala "neodvisnost" in sprejela ime v Mančuko. Hitler se skuša polastiti Avstrije s slično "osvobodilno metodo".

RUMUNIJA DOBILA NOVO, "TRAJNO" USTAVO...

Dne 24. februarja je Rumunija dobila novo ustavo. Kralju je poverila absolutno vodstvo nad državo. Nikomur ni dovoljeno propagirati spremembo te ustave. Veljavna mora biti za vse večne čase.

Nova ustava je zelo dolg dokument. Kralj ima končno veljavno pravico odločati, ali je zakon dober ali ne. Polovico poslancev v višjo zbornico imenuje on. V nižjo zbornico jih volijo razredni interesi: delavski in kmetijski skupaj, trgovci in industrialci v svoji liniji, in intelektualci ter profesije v svoji črti. Take razporedbe so socialisti propagirali že leta, ampak ne v interesu fašizma, pač pa za protektiranje posameznih strok v pospeševanje blagostanja skupnosti.

Ko je kralj Karl dal svojo novo ustavo na referendum, je odločil, da mora vsakdo pred volilnimi (vladnimi odborniki) glasovati na glas — to je —javno, z DA ali NE.

Kralj je dobil ogromno večino. Čemu ne? Kdo si sploh upa v taki deželi javno glasovati zoper kralja in njegovo ustavo!

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Iz Bukarešte so vladni krogi poročali, da se je 99 odstotkov volilcev izrazilo za kralja, to je za njegovo ustavo. Javno mnenje smatra, da je to boljše kot pa ako bi ostal na krmilu takozvani protifašistični premier Octavian Goga. Celih 4,283,395 glasov je bilo oddanih za kraljevo novo ustavo in samo 4,413 proti. Sijajna solidarnost! Ampak čemu potem takem taka nervoznost, če je vsa Rumunija eno — in enotna?

Nekaj je nekje v Rumuniji narobe! Drugače žandarji ne bi javno vpraševali volilce, ali so "ZA" ali "PROTI". Kako naj bodo ljudje proti diktaturi, ko vedo, da jih še isti večer čakajo prosekucije?

Samo socialističnih tajnih glasov je bilo v Rumuniji pred tem volitvami nad 30,000, kar je v napol fašistični deželi visokó število. In socialisti niso bili edina radikalna stranka. Socialistična stranka je bila nedavno razpuščena "v korist države". Zdaj pa kar naenkrat nič opozicije!

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Hitlerjeva "diplomatična" ofenziva proti sovjetski Uniji uspeva

Rusija v nevarnosti popolne izolacije in napadov. — Neodkritosrčnost odnošajev med njo, Anglijo in Francijo. Zveza med Nemčijo in Poljsko

Josip Stalin je nedavno izjavil, da se Rusija vojni ne bo mogla izogniti. Na zavezništvo kapitalističnih držav ne more računati, čeprav ga ima z nekaterimi sklenjenega že par let, posebno še "nenapadalne pogodbe". Toliko bolj pa se zanaša na delavski razred, ki lahko s sabotažnimi akcijami onemogoči uspeh ofenziv na sovjetska ozemlja.

Nova vloga Anglije

Od kar se je Stalin odločil za vstop v Ligo narodov, je skušal kapitalistične dežele uveriti, da ne goji proti njim nikakih napadalnih nakan. Zadovoljen bo, če one puste Rusijo v miru, da se lahko svobodno razvija. A kmalu je izprevidel, da ji postaja Hitler resno nevaren v Evropi in Japonska v Aziji. Zato se je U. S. S. R. lotila z vso vneto oboževanja in temu je zdaj vsa posvečena. Računati mora s takozvano "protikomunistično zvezo", naperjeno proti nji, v kateri so Nemčija, Italija in Japonska in pridruži se ji tajno in mogoče tudi javno v kratkem Poljska, če ne bo proti tej nameri Poljske vlade opozicija doma prevlekla.

Velik udarec varnosti Rusije je zalet angleške vlade k taktiki sprjaznanja in sprave s fašizmom v Italiji in Nemčiji. Od angleških torijev sploh ni bilo nikoli pričakovati kakoga resnega prijateljstva s sedanjo Rusijo, kajti toriji so najmočnejši stebel mednarodnega kapitalizma. Toriji ne bi nikdar dopustili — ako bo v njihovi moči, da nasledni Mussolinija proletarska vlada s socializacijo, niti ne, da se

Nemčija in Japonska si jačata "prijateljstvo"

V Nemčiji store kolikor morejo za jačanje svojega prijateljstva do Japonske. Hitler je objavil priznati "samostojnost" Mandžurije, ki so jo Japonci vzeli Kitajcem in ji dali novo ime Mančuko, in sklenil je poslati na obisk na Japonsko 30 dečkov, ki se jih izbere izmed nacistične mlad. organizacije. Japonska je sklenila obisk vrniti z enakim številom svojih dečkov. Dokaj sličen obisk je bil izmenjan med nacistično Nemčijo in Clevelandom v USA pred dobrim letom.

tak preobrat dogodi v Nemčiji. General Franco se mora za svoje vztrajanje in "zmage" v civilni vojni proti španski republiki zahvaliti prav tako angleški torijski vladi, kakor Mussoliniju in Hitlerju. Razlika je le ta, da Anglija vojno v Španiji nalašč zavlačuje, ker noče absolutne Francove zmage, še manj pa si želi zmage lojalistov v Španiji v tolikšni meri, da bi lahko pomedli z reakcijo in kapitalizmom.

Za sporazum štirih velesil

Sedanji angleški premier Neville Chamberlain deluje za stvaritev nove evropske alijance štirih velesil, namreč Anglije, Francije, Nemčije in Italije. Rusija bi bila izpuščena in izolirana. Ako se te štiri države sporazumejo, da naj ima Hitler v vzhodni Evropi svobodne roke, je kolosalen napad na sovjetsko Rusijo nezogiben. Hitler je prepričan, da mu je ne bo težko zdrobiti in njene bogate obmejne krajine razdeliti s svojimi zavezniki. Francija je sedaj sicer še v zvezi z Rusijo, toda dasi sklenjena že pred par leti, še zdaj ni odobrena. Nasprotuje ji ne samo Hitler, ampak tudi Anglija in pred vsem mogočni francoski kapitalizem. Vlada ljudske fronte je v tem položaju od danes do jutri in ljudska fronta je že zdaj temeljito omajana — veliko po krivdi komunistov, ki so sicer

spremenili taktiko, ne pa značaja. V slučaju civilne vojne v Franciji je težko reči, kdo bi zmagal, kapitalizem ali delavstvo, posebno še, ako bi intervenirala Nemčija in Italija. Lahko ugribamo, da bi imel fašizem v teh okoliščinah boljše izgleda za zmago.

Diplomatične intrige

Doslej je Hitler proti ljudski fronti v Franciji in proti Rusiji le v diplomatični ofenzivi, ki pa mu dobro uspeva. V svojem zadnjem govoru pa je tudi zapretel, da bo pobijal "komunizem" z železom in jeklom in da je Nemčija na tak spopad pripravljena s komurkoli. In Hitler, četudi je gobozdač, ne govori tjavendan. Njegova armada je moderno opremljena in nemška tehnika je še vedno najboljša na svetu.

Največji uspeh Hitlerjeve diplomacije pa je zveza s Poljsko, ki javno sicer ni še priznana, a obstoji. Ako Poljska ne dopusti, Hitler ne more napasti Rusije — toda v zavezništvu s Poljsko je Rusiji resnično opasen sovražnik. V Aziji ima na svoji strani Japonsko, ki se prav tako pripravljata na udar.

Komunisti in delavski razred

Vsled teh negotovih, riskiranih odnošajev je sovjetska diplomacija iz tira. Ne ve, kam bi se nagnila — in zato (Nadaljevanje na 4. strani.)

AVSTRALIJA V STRAHU PRED JAPONSKO NEVARNOSTJO

Avstralija, ki je šteta za peti kontinent sveta, je bogata na prirodnih bogastvih, pa tudi na puščavah in divjinah. Obljudena je zelo rečko. Na vsakih 10 kv. kilometrov ima komaj 9 prebivalcev. Prebivalcev ima le kakih sedem milijonov. Novih priseljencev noče, ker smatra, da jih ne bi mogla preživljati, ali pa morda noče tudi iz kakih drugih razlogov. Imperializem pa ne pozna nikakih takih izgovorov, pač pa vzame kar in kjer more. Avstralija, ki je bolj anglosaška kot Kanada, to ve. Zdaj se boji — Japonske. Japonci so blizu in agresivni. Angleži v Avstraliji so se po-

lenili. Hočejo živeti v miru ter delati le toliko, kot je potrebno v korist vseh.

Stvar se za angleški imperij — kot očitno vsepovsod, ne razvija ugodno. Mnogi prekrjujejo, da ne bo dolgo, ko se bo Avstralija, in tudi Nova Zelandija, slednja še posebno, obrnila k Zed. državam in jih vprašala za zvezo in varstvo v slučaju napada. Svet si v tem v celoti ne bo v ničemer pridobil, pač pa le v slučaju, ako se angleške kolonije oprimejo načela kolektivne varnosti na podlagi demokracije in socializacije bogastev ter nehajo službovati enemu ali drugemu imperializmu.

UNIČEVANJE ŽIVIL, KER NI DOVOLJ TRGA ZANJE

Zvezni kongres je nedavno sprejel postavbo za vladno omejevanje pridelkov. Ako jih je preveč, jim cena pade in farmerji so na izgubi. Tako tolmajočiji danes oni, ki vladajo. Sedanja administracija je kmalu po svojem nastopu v vlado z odcenjenjem kongresa pokupila stotisoče praščev in jih uničila, da je ocatilim dvignila ceno. Nekateri države kupujejo od farmerjev prekomerno pridelkek žita, da pomagajo pridelovalcem in prekupcem do boljših cen. Brazilska vlada je lani uničila več kave, kot pa je bilo izvožene v vse kraje vseta. Bedni ljudje pijejo čorbo, ki ji pravijo káva, a prava káva se uničuje.

In tako vsepovsod. Pridelkov preveč, milijoni in milijoni pa trpijo pomanjkanje. V sistemu, v katerem se prideljuje in producira vse zaradi profita, ne more biti drugače. Uničevanje živil zaradi dobička preneha, kadar se ljudstva odločijo za socialistično gospodarsko uredbo. Tedaj bo pridelovanje in produciranje temeljito na potrebah ljudstva, da bo za vse vsraga zadosti. Dobiček, kajpada, v taki uredbi odpade. Ga tudi nikomur treba ne bo.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.
NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workers' Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor ..... Frank Zaitz.
Business Manager ..... Charles Pogorelec.
Asst. Editor and Asst. Business Manager ..... Joseph Drasler.

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

8301 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864.

Kolektivna varnost pod kapitalizmom fiasko, ker je neizvedljiva

Norman Thomas je v debati s profesorjem Paul Douglas dne 24. februarja dejal, da je kooperativna družba — to je, sodelovanje vseh dežel v korist skupnosti, pod kapitalizmom nemogoča. S tem je potrdil stari socialistični nauk in resnico, ki je baš v povojnih časih toliko očitna, da jo tudi slepec zlahka otipa. Profesor Douglas je zagovarjal v debati načelo kolektivne varnosti s stališča, da se naj mu pridružijo tudi Zed. države ter v ta namen sodelujejo z drugimi demokratičnimi deželami po svetu. Načelo kolektivne varnosti je lepo in liga narodov ga je poudarjala dokler se ni skrhalo ob njemu. Paul Douglas, ki ima kot mislec in profesor ekonomije velik sloves, je imel v debati težko stališče. Branil je kolektivno varnost in dokazoval, da se bi morala tudi ta dežela zavzeti za vzajemno jamstvo varnosti vsake države in jo braniti v slučaju napada. Naglašal je posebno Čehoslovaško, po kateri steguje roke Hitler, in vpraševal Thomasa, ali bo držal križem roke, kadar bo napadena? Ali bo mirno gledal, kako agresivne fašistične sile grabijo kos za kosom in izpodkopljujejo demokraciji tla korak za korakom?

Dauglas je priznal, da v praksi kolektivne varnosti danes ni — grajal pa je za to dejstvo posebno Zed. države, ker v zrajanju pri politiki izolacije, četudi je jasno, da se bodoči svetovni vojni ne bodo mogle ogniti. Torej čemu ne rajše pomagati v vzajemni obrambi demokracije in napadenim deželam danes namesto šele ko bo že prepozno? Posebno socialisti bi morali razumeti, da se s politiko izolacije nikamor ne pride. Thomas mu je odgovorjal, da so polom "kolektivne varnosti" zakrivil pred vsem demokratične dežele — na prvem mestu Anglija in Francija. Anglija pod vlado torijev noče padev fašizma v Italiji in v Nemčiji in noče lojalistične zmage v Španiji. Kajti če pade Mussolini, kdo ga bo nasledil? Delavska vlada! In ako se strogolavi Hitlerja, kaj dobi Nemčija potem? Nedvomno tak režim in gospodarski sistem, ob katerem se strese že ob sami pomisli vsak kapitalist. Angleska torijska stranka s svojo vlado noče delavske zmage v Angliji in storila bo tudi vse v svoji moči, da je ne dobi Italija, ne Nemčija in ne Španija.

Kapitalizem v demokratičnih deželah so njihovi interesi prvo in glavno vprašanje, kakor kapitalizem v avtokracijah. Ako uvidijo, da si svojih privilegijev ne morejo več braniti z demokratičnimi sredstvi, so pripravljene financirati fašistični pokret in se mu podvrže. Zato so kapitalisti v Italiji, v Nemčiji in Španiji ne le odobrili fašizem, ampak ga podprli finančno in moralno s svojimi propagandističnimi sredstvi.

Na kapitalizem Anglije in Francije se torej v obrambi demokracije in v boju proti fašizmu ne moremo zanašati. Za delavske razred vespovsed je potrebno, da to resnico razume in se bori toliko bolj za odpravo sistema, ki je v svoji zavoženosti povzročil človeštvu novo rano — fašizem in pa oboroževanje, kakršnega svet doslej ni še videl. Dokler si bodo ljudje stali drug proti drugemu oboroženi do zob in kovali nakelepe za osvajalne napade in teroriziranje podjarmljenih ljudstev, ne bo "kolektivne varnosti", pač pa same nevarnosti, ki sikajo iz vseh kotov. Kolektivna varnost dobi pogoje za uresničenje šele v socialistični družbi.

Napadi na "postopače"

Čikaški dnevnik "Tribune" je eden izmed onih listov, ki ob vsaki priliki udarja po "postopačih" in jih smeši. Postopač je "Tribuni" vsakdo, ki je odvisen od reliefa in zaposlen pri WPA.

Petirintrideset milijonov "varčnih Američanov" hujska proti njim in vladi, češ, vsi ste hranili in vlagali, banke pa so vam vsled vladnega zapravljanja znižale obrestno mero, da prejimate zdaj 400 milijonov dolarjev na leto manj obresti, kakor prej, in ta denar dobi na vaš račun vlada, zato da ima več za podpiranje postopačev in za nesmiselna javna dela ...

Mnogi verjamejo. Še je veliko takih ljudi, ki mislijo, da lahko dobi delo vsakdo, ki mu je do dela. Stotisoči, ki so na reliefu in uposleni pri WPA, bi rajše danes ko jutri šli delati v podjetja, v katerih bi njihova služba ne bila odeta z masko miloščine. Ampak češ takih služb ni zadosti za vse — ako je služb najmanj dvajset milijonov manj kot pa delavcev, jih dvajset milijonov mora biti brez dela. To je tako enostavno kot da je dvakrat dve štiri. Vzlic temu se s smešnjem "postopačev" in z napadi na potroške za relief in javna dela v reakcionarnih kapitalističnih listih nadaljuje. Siti bogati pisarni ne vedo, kaj se pravi iskati delo mesec za mesecem, leto za letom, in moledovati za relief. Ako pa si to lahko predstavljajo, so njihovi napadi na "postopače" še toliko bolj zločinski.

Pravica, ki ni pravica

Časopisi posedujočega razreda kaj radi povdarjajo, da imajo delavci pravico stavkati in tudi piketirati v stavkah. Kadar pa se ustavno zajamčene pravice poslužijo, jih isti časopisi dolže, da kršijo ustavo in tudi oblast tako smatra, zato obsipa stavkarje s plinom, pošilja nanje oboroženo silo, pikete tira v zapore in sodniki jih obsojajo na denarne in zaporne kazni. Krivi so delavci, ker take časopise podpirajo in svoje ignorirajo, politično moč pa poverjajo sovražnikom svojega razreda.

Nihče ni demokraciji v Evropi škodil bolj kot povojna politika francoske in angleške vlade.

FRANK ZAITZ

PETINTRIDESET LET KLUBA ŠT. 1 JSZ

(Nadaljevanje.)

Pionirji in agitatorji

Med prvimi, ki so v slovenski naselbini v Chicagu orali ledino in sejali seme socialističnega gibanja tu in v drugih kolonijah, sta bila Frank Petrich in Ferdinand Peče (za ameriško zgodovino je bil podpiseval, oziroma se podpisuje Petsehe). Njuna tovariša v korespondiranju sta bila Simon Kavčič in Ivan Sular. Pozneje so se uprli v voz mnogi drugi, ki so prišli — ali socialistično vzgojeni že iz starega kraja, ali pa so tu postali socialisti in se kot taki včlanili. Mlademu pokretu je mnogo pomagala inteligentna Angela Peče, bodisi svojemu možu pri korespondiranju, bodisi z nasveti in pri razpravih. Pri Pečetovih je bilo več let malo zbirališče slovenskih sodrugov.

Frank Petrich je ostal aktiven do septembra 1923, medtem ko se je Peče umaknil okrog leta 1907. Deloma, ako ne največ, so bili njegovemu odstopu vzrok boji — osebni, družinski in drugačni.

Frank Petrich je imel v klubu razna odborna mesta, največ pa se je udeleževal v JSZ kot njen tajnik. Bil je tudi upravnik, in včasih nadomestujoči urednik "Proletarca". S socialističnim gibanjem se je seznanil v raznih avstrijskih in drugih evropskih mestih.

Fred Peče se je v glavnem udeleževal v klubu v Chicagu. Predsedoval je klubovim sejam, bil na čelu odbora lista "Zore" in veliko agitiral. Dobro je poznal ne le lokalno, nego tudi splošno socialistično gibanje. Dopoljevalo je do spora s Kondo v "G. S." in v prvi letnik "Proletarca". Veliko je polemiziral z nasprotniki ustne in s pisano besedo. V mladosti je potoval po Evropi in študiral iz knjig. Udeleževal se je shodov in predavanj in se tako navdušil za socializem. Po poklicu je bil klepar. V Ameriko je prišel v Cleveland l. 1893, kjer se je tudi oženil. Ze naslednje leto je v Clevelandu ustanovil "prvo slovensko socialno društvo". Uspevalo ni. Bil je tudi zastopnik v Socialist Labor Party, katere glavni urad je bil tedaj preseljen iz Baltimora v Cleveland. Sotrudnikoval je pri nemških delavskih listih in sodeloval pri ustanavljanju unije International Workers. L. 1900 je agitiral za E. V. Debsa, ki je bil socialistični kandidat za predsednika Zed. držav. Debs se mu je za sodelovanje in kampanji zahvalil s priznalnim pismom pred okrog tisoč ljudmi. To so podatki o njemu v "Glasu Svobode".

de", letnik 1903. Peče je Debsu predstavil tudi S. Kavčiča. Ko je Simon leta pozneje Debsa spet videl, ga je ta obgovoril po imenu, kakor da mu je bil šele včeraj predstavljen, tako dober je bil Debsov spomin.

Fred Peče živi v Chicagu; ne vem pa za gotovo, če je še živ, ker že dolgo nisem čul o njemu; na slovenske priredbe že leta ne prihaja. V svojih podatkih o njemu konstatira Simon Kavčič, da se Peče vzlce umiku iz socialističnega gibanja med Slovenci ni nikoli izneveril socialističnim načelom.

Graditelji kluba

Med lojalnimi delavci kluba in za klub je bil poleg omenjenih več let Andrej Poravne. Frank Mladič ima v zgodovini kluba istotako neizbrisno poglavje. Pomagal je ne samo z besedo in delom, nego v velikem posamičnem članom. Frank Podlipec in John Petrich sta bila neumorna delavca v klubu. Frank Podlipec je bil celih sedem let tajnik kluba. John Grilec je bil že med ustanovitelji kluba in delal je tudi v drugem ter prvih par let pri "Proletarcu". Jože Zavertnik je pristopil v klub takoj po prihodu iz Clevelanda spomladi 1904 in Ivan Molek decembra 1906.

V letih 1904-14 so delovali v klubu poleg omenjenih Jakob Anžiček, Frank Alesh, John Bartol, Edward Deles, Filip Godina, Frank Hren, Hans, Mike Kulovec, Mike Keber, Frank Kerže, Etbin Kristan, Frank Lesjak, Anton Lončar, J. Ječmenjak, John Jereb, Fr. Janežič, Ivan Meden, George Mamek, Frank Margolle, Jos. More, Frank Podboj, brata Jože in Jakob Polanšek, Thom Petrich, Izidor Straus, Frank Sava, Math Stichauner, Frank Udovih, Anton Vičič, Jože Zavertnik ml., Frank Zaitz, John Zvanut in več drugih. Etbin Kristan je prišel v klub in k "Proletarcu" septembra 1914 iz starega kraja. Frank Zaitz je prestopil v klub št. 1 iz kluba JSZ v Butte, Montana, oktobra 1914. Mnogi omenjenih so delali v klubu skoro od početka, drugi so pristopili ali pa prestopili od drugih klubov poznejša leta.

Vzelo bi prilično prostora, ako bi tu opisal, ne sicer vseh članov kluba, ampak vsaj vse aktivne člane po zasluženju. Ob enem bi to opisovanje zahtevalo tudi nemalo časa. Dejstvo je, da je bilo v klubu št. 1 v početku in vseskozi velik odstotek delavnih članov. Uspehi njihovega dela na agitacijskem

in kulturnem polju so jim spomenik.

Marsikdo je postal pozneje brezbržni. Oni, ki so pristopili le kot člani, ne da bi imeli socialistično prepričanje, so pomagali, kolikor je bilo v njih moči, in odstopili, ako se niso mogli poglabiti v socialistično delo in se udomačiti v klubu.

Ustanovitev Proletarca

Prvi poskus slovenskih socialistov v Chicagu v delavskem žurnalizmu je bil, kot že pojasnjeno, list "Zora". Po neuspehu s tem so se strnili dve leti pozneje okrog "Glasa Svobode". Ampak izdajatelj "Glasa Svobode" so bili trgovci, vodje mladega slovenskega socialističnega gibanja pa zelo idealistični in ostro agresivni. Razporka med njimi in izdajatelji "Glasa Svobode" je bila neizogibna. Boja pa s to razdvojitvijo ni bilo konec. Zanešen je bil tudi v strankine tribunale, ki so imeli odločiti, da li je "Glas Svobode" socialističen list ali ne. Bilo je mnogo preiskovanja, zasliševanja in neprijetnih scen, predno je poseben odbor socialistične stranke v Chicagu zaključil, da so bili člani kluba št. 1 s svojo taktiko in stališčem z ozirom na "Glas Svobode" v pravem in da se vsled tega "Glas Svobode" črta iz seznama socialističnih listov. V tem boju je dobil glavni izdajatelj "Glas Svobode" Martin Konda tu in tam nekoliko zadoščanja, ker so bili preiskovalci afera včasih v dvomu in se niso mogli odločiti, ali so kršili socialistične discipline in nerazsodneži v taktiki socialisti pod vodstvom Jožeta Zavertnika in Franka Petriča, ali pa so izdajatelj "Glas Svobode" socialisti res samo raditega, da imajo agitatorje in finančno oporo med socialisti. Preiskovalna komisija je končno le odločila v prilog klubovega stališča. Ta pravorek je sprejela šele po dolgih zaslišavanjih in preiskavah kajti na vodstvu "Glas Svobode" so bili ljudje, ki se niso podali, pač pa so se spustili v boj in pri tem so se posluževali zvijač in zavijanj v toliki meri, da se je v klubu št. 1 začela z vsvo resnostjo akcija za ločitev od socialistične stranke.

Po tem odločilnem boju je bil klub št. 1 in slovenski socialisti v Ameriki sploh brez glasila. Struja okrog "Glas Svobode" je lahko udarjala, ker je imela na razpolago list, socialisti pa so odgovarjali in argumentirali na sejah društev ter v letakih. Ampak uvideli so, da bodo bitko izgubili, ako si ne ustanove lista. V klubu št. 1 ni bilo tedaj nikogar, ki bi bil v stanju finančno izdatno pomagati. Vsi člani so bili revni delavci. Toda glasila jim je bilo treba tako zelo, da so kljub vsem oviram izdali januarja 1906 prvo številko "Proletarca". Ker jim mesečnih nikakor ni zadostovalo, so ga decembra 1907 spremenili v tednik, ravno ko je začela taktarna ekonomska panika dobivati svoj siloviti zamah. Pomagali so jim prva leta posebno posamezni zunanji sodrugi, kot Simon Kavčič, Nace Zlemberger in drugi.

Klub št. 1 je skozi vsa poznejša leta stal ob strani "Proletarca" in mu priskočil gmotno in moralno na pomoč v vsaki krizi. (Dalje prihodnjič.)

Seja kluba brezposelnih

Chicago, Ill.—Prihodnja seja kluba brezposelnih, lokal št. 61, pridružen k Illinois Workers Alliance, se bo vsrila v četrtek 3. marca v spodnji dvorani SNPJ. Udeležite se je vsi! Prične se ob 8. zvečer. Na dnevnem redu bodo razne važne zadeve. Na prošli seji ste čuli poročila delegatov, ki so se udeležili illinoiske Labor Party. Pripada ji tudi naš lokal. Na seji 3. marca pa bo imeli dobrega govornika za Labor Party. Govornik bo Ed. Wright, bivši odbornik illinoiske delavske federacije. Pridite vsi in privedite tudi svoje prijatelje in znance, da bo udeležba toliko večja. Joseph Oblak.

KOMENTARJI

Na prošli seji kluba št. 1 so pristopili štiri novi člani. Dva — zelo dobra člana — sodrug in sodružica J. Omerza — sta odstopila. Jože je navedel za vzrok odstopa konfuzne razmere. Je fin dečko — kakor bi rekel Pogorelec, in je bil zmerom pri volji pomagati. Ampak kje pa ni konfuznih razmer? Mar smo jih socialisti povzročili? Ali komunisti? Konfuzija je tu — todej kaj — koga se naj krivi zanjo? Nas gotovo ne!

Proslava 35-letnice kluba št. 1

1. v nedeljo 20. februarja ni bila "sijajno" obiskana. Ampak bila je uspeh vzlic temu. Hvala za to vsem onim, ki so pripravljeno delati socialistično v kakršnem koli vremenu.

Nikoli ne sme nihče tvegati interesov organizacije preko svojih osebnih kapric — namreč nikdar, če hoče biti res poštenjak.

"Čemu ste proti novemu antifašističnemu slovenskemu listu?" nas vprašuje nekdo. Ampak čemu je še enega treba bilo? Mar je za špetir med antifašisti...?

V Leadvillu je vreme jako neugodno. Rev. Trunk se muči — ne zaradi leadvillskega vremena, pač pa vsled dolgočasja. Med Američani pa je priborila nekaj reklame Leadvillu gospa Mary Vukasevich. Odkrila je tam majno, ki je polna zlata, ampak še nikoli ni videla tiste majne, ne zlata v nji. Nedavno so jo zaprl. Namreč gospo Vukasevich, ne majno v Leadvillu, kakršne sploh ni.

Nekje na Štajerskem se je obesil neki kaplan. Očitno... v duševni zmedenosti... Tako so ugotovili in zapisali Ako ne bi bil duhovnik, gi isti listi, vključivši milvauski "Obzor", zapisali, da je bil zastrupljen s socializmom ali s kakim drugim takim onga. To omenjamo le radi njihove dvojne mere. Kajti kadar izvrši samomor duhovnik, ni samomor, ampak le hipna duševna zmedenost. Kadar pa navaden delavec, magari še v takem obupu, mu cerkev greha nikdar ne odpusti in ga pošlje v najbolj žareče ponve v peklu.

Mimogredoč.

Stari 73-letni slovenski Kanasčan Fran Šetina je umrl. Njegova palica ne bo več vihtela na konvencijah SNPJ in na sejah kansaskih društev. Ampak ker je vihtela toliko let, si je počitek zaslužila. Šetinu časten spomin.

Frank Sodnik je imel v sporedno slava 35-letnice kluba št. 1 v angleški igri glavno vlogo. Igra ni bila vprizorjena. Dobil je pred predstavo sporočilo, da mu je umrla mati. Namesto na predstavo je odhitel domov v Kansas na pogreb. Franku in njegovim naše sožalje.

ALI VESTE? Mehiška socialistična vlada je ubila 13 kmetov, med temi eno žensko.

Nu, da... to so v "Ameriški Domovini" zapisali kakor se "katoliškemu" listu spodobi. Čudno je le, kje so izostale skozi vsa ta leta novice o resnično ubitih tisočih mučenikih, ki so jih usmrtili "komunisti", ZA KAKRSNE PIŠE "A. D."? Nu?

"Ameriška Domovina" se je potegnila za sovjetsko Rusijo in zahteva, da naj Zed. države store vse v svoji moči, da jo branijo. To je približno toliko resnično, kakor pravljica, da je "socialistična vlada" v Mehiki ukazala umoriti 13 kmetov.

"Kruh sv. Antona je prinesel lep znesek." (Iz Am. Slovenca.) "Zalibog, da gre denar kakor kavra." (Citirano iz iste-ga lista v istem dopisu.)

Kegljišče župnije sv. Štefana v Chicagu se imenuje "Holy Name Center".

"Če bi se slučajno kdo faranov (župnije sv. Štefana v Chicagu) zmotil in šel čez dan med tednom v cerkev, naj ne bo huđ, ker je zaklenjena. Ta-

tovi so nam pretečeni teden pokradli denar iz pušče in vse oltarne prte s seboj odnesli. Menda zato, da denar povijejo vanje. Bog jim vse blagoslovi, pa tudi povrni." (Am. Slovenec z dne 25. feb.)

Ali je bilo v puščicah toliko denarja, da je bilo treba prvot? Čemu so ga pustili gospodje v njih toliko časa? Mar jih bi sproti izpraznjevali, kajti šiba božja niti cerkvenih puščic ne varuje pač pa tepe le revne ljudi pred vsem tiste ki dajejo v puščice

Delavska federacija v Minneapolisu toži komunistični "Daily Worker" za par sto tisoč dolarjev odškodnine. Glavni pravni zastopnik tožiteljev je znani trockistični vodja Albert Goldman. Komunisti v Minneapolisu pa so vložili tožbo proti "raketirjem" na vodstvu unije. In tako se dajejo — v veliko škodo unije — zaradi svojih nasprotujočih se mnenj o Rusiji in "stalinizmu". Tudi te veste boji so olje na ogenj fašistične propagande.

Nekdo poroča da v Pittsburghu in Clevelandu razpravljajo o preselitvi "Napreja" v Cleveland. Tiskala naj bi ga Oglarjeva tiskarna. (Tako jo imenuje tisti v Pittsburghu, ki je nam poslal te vrstice.) Dasi je "Naprej" dobil nad tisoč dolarjev podpore, ima vseeno dokaj težak boj za obstanek.

"Radniški Glasnik" vsled tega apelira na brate Hrvate, da antifašistični "Naprej" podpro kjer in kolikor morejo. Tajnik clevelandske federacije SNPJ je zastopnik "Napreja". Novi predsednik federacije SNPJ v zapadni Pennsylvaniji je isto-tako smatran za pristaša gibanja, ki ga po ovinkih zastopa "Naprej". V Detroitu se je obnovila stara Bartulovičeva trdnjava. Torej "Delavska Slovenija" pod novim imenom in s predružačeno taktiko. Upravnik "Napreja", hrvatski rojak Špolar, je Clevelandčan. On smatra, da bi lahko v Clevelandu dobil veliko sodelavcev — posebno še mlačne socialiste — če bi "Naprej" šel iz Pittsburgha v "metropolo". V koliko so te govorice resnične, ne vem. Raztrošene so in nekaj resnice se jih gotovo drži.

Zed. države mnogo kri- ve poveanju zmede po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Istočasno pa zahtevajo, da si zgradimo najmočnejšo vojno mornarico na svetu, in zračno floto, ki naj bo večja in boljša kot katerakoli druga. Ti "pacifisti" so za mir, a ob enem za tako ogromen militaristični aparat, ki ne more dovesti drugam kot v vojne konflikte. Samo za obrambo Zed. države ne rabijo take oborožene sile. To razumejo tudi "rojalistični pacifisti". Ampak oni si mislijo: čemu kaj tvegati drugim (deželam) v korist! Le kadar bodo ameriški (naši privatni) interesi ogroženi, tedaj pa planimo v boj za "našo zastavo". In sava v tem pravcu se zdaj giblje vsa uradna in neuradna ameriška vnanja politika.

Nič boljše na ekonomskem polju

Predsedniku Rooseveltu je v veliko oviro na polju vnanje politike njegova lastna stranka, ki nima danes in ni imela še nikoli prej nikakega drugega razumevanja kakor za okrogrudno bigotstvo in za interese profitarjev. Kakega širšega obzorja nima ne za vnanje, ne za domače probleme.

To vidimo iz njene sabotaže proti vsaki predlogi, ki ima nekoliko namena biti ljudstvu v prid. In ako katero njena večina v kongresu sprejme, ji po sprejemu ovira, ali pa tudi docela uniči namene, radi katerih je bila predložena. Tako je Rooseveltova administracija in njegova stranka zapravila vlogo, katera ji je nudila priliko koristiti ameriškemu ljudstvu na celi črti, svetovne-mu miru, socialni pravičnosti in s tem demokraciji.

VALERIJAN PIDMOGYLNYJ:

"MESTO"

ROMAN

Poslovenil za "Proletarca" TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje.)

Medtem pa ga je Zosjka seznanila z dekletom, ki mu je odplacurata. Bila je mlada gospodinja tega doma in vljudno ji je poljubil roko.

— Slecite se! je dejala ljubeznivo. Mi že zdavnaj plešemo.

Ubogal je. Skozi odprta vrata sprejemne sobe je donel glasen plesni motiv, bilo je čuti šelest nog in nerazločno govorjenje.

— Zakaj tako pozno? je zaskrbljeno vprašala Zosjka, ko je gospodinja odšla. Bila sem vznemirjena. Morda si zbolel?

— Ne, popolnoma zdrav sem! je odgovoril.

Ko se je slačil, se je Zosjka pomirila in veselo govorila:

— No, zelo tepo, da si se prikazal. Vsi so zbrani! Ah, kako je veselo! Starše so odpravili iz hiše, kajti starši so najbolj dolgočasni ljudje na svetu. Ničče tako ne moti kot starši.

Prijela ga je pod roko, da bi ga peljala v sprejemnico. Stepan pa je odmaknil svojo roko in hladno dejal:

— Počakaj, moram govoriti s teboj!

Obstala je in se začudila njegovemu surovemu glasu.

— Slutila sem, da se je nekaj zgodilo! je vzklisknila.

— Zosjka... je dejal zategnjeno... večeraj sem ti bedastoče pripovedoval. Priznavam pomoto. Pozabi na to enkrat za vselej.

Območal je, potem pa mu je pogledala v oči in tiho dejala:

— Saj si mi sam od sebe vse to natvezil... Ah, naj bo tako, kakor je bilo do sedaj.

Očitek v njenih očeh ga je razbesnil. Razdraženo je zmignil z rameni.

— Ne kakor do sedaj, nikakor ne! Razumeš?

Zosjka je zmajala z glavo in zašepetala:

— To se pravi, da me ne ljubiš? —

— Ne nadleguj me s to tvojo ljubeznijo! je obupno zakričal. Sit sem te. Pusti me!

In krenil je sam naravnost v sprejemnico.

Na pragu je obstal, da si ogleda stanovanje.

Prav gotovo je bilo stanovanje kakega zdravnika, kolikor je mogel presoditi po ilustracijah, ki so bile razmetane po mizicah in po medicinskem duhu v zraku, ki je bil prepojen z dimom tobaka. Stoli in mize so odprnili k stenam, da so pridobili prostor za ples.

V sosednji sobi je gorela zasenčena rdeča luč, na levi pa je slišal skozi zaprta vrata žvenket posode in rožljanje jedilnega pribora. Bilo jih je okoli dvajset in takoj je opazil, da so dame v večini. Štirji pari so plesali, drugi so sedeli vzdolž stene, kamor so zrinili ostalo pohištvo. V kotu je igral na klavir mlad jud in ko je vstopil Stepan, ga je opazil z ravnodušnim pogledom strokovnjaka, ki ima opraviti le z rokami.

Ko je tako spregledal vso okolico, se je prožno, lahko in z nasmehom približal gospodinjini, se ji vljudno priklonil in jo prosil, da ga seznanj z gosti.

— A kje je Zosjka? ga je vprašala.

— Ušla je nekam.

Klavir je utihnil, pari so se razšli, torej lahko kar pričneta. Počasi je obšel z gospodinjino vso sobo, zadržal se poleg zasadenih mizic in odločno izgovorjal svoje ime. Malo marno je gledal moške, ženske pa je ošinil z ostrim, vprašujočim pogledom. Vznemirjeno je sledil z vročimi pogledi slehernemu obrazu, njegov goruč pogled se je narahlo dotaknil las, lic, vratu, brez pomilovanja je odkrival najmanjše napake prav tako, kakor da mu daje ta njegov površen ogled neomajeno pravico izbirati. V njegove oči se je strnil pohlepen pogled strasti, ki išče žrtve. Njegov nastop je bil odločen in izivajoč, telo mu je bilo gibčno in napeto kakor da bi samega sebe na ogled postavljval. Z zadoščanjem je opazil da je nadkriljeval po lepoti vse mlade goste, ko pa se je spoznal z vsemi, je bil zelo nezadovoljen. Niti ena mu ni ugajala.

— Nisva še bila v rdeči sprejemnici, mu je dejala gospodinja.

— Oprostite!

V rdeči polutemi, kamor je stopil brez sleherne nade, so za mizico na mehkih stolihi sedeli trije gostje; dva gospoda in ena dama. Iz vseh sob so nanosili semkaj vse rastline; visok figovec, oleandrovo drevesce, kakteje in ostre trlistnike, tako da je bila soba v tej medli svetlobi kakor nekak tajnin-

stven vrt. Po tleh je bila pregrnjena velika preproga kakor mehak mah tega gozda, ki se je tiho upogibal pod nogami in ti s svojim zamolklim šelestom vzbujal občutja. Tukaj, v tem zatišju z zmedlostjo v zraku, si bil primoran govoriti šepetaje in smejati se tiho, pridušeno.

Dama je imela umirjen, skoraj negiben podolgovat obraz, ki je v okvirju, pravokotno kratko ostrizanih las spominjal na tip iz starodavnih časov. Bil pa je pravilen in spokojen, neizbrisno mlad in svest si svoje lepote ter svečan kakor obraz Egipčank, ki so s pahljačami spremljale faraona. Zato pa so njene oči živele, migotale in se smejele za ves ostali obraz. Bile so velike, omamne in v tej temi so se svetile kakor zenici divje mačke. Kolikor je mogel razločiti je bila oblečena v temno baržunasto obleko, ki je bila z ozkim trakom speta nad golimi rameni.

Gospodinja je odšla. Stepan si je primaknil stol in sedel med obema gospodoma njej nasproti. Ne da bi počakal, da bi nji namenjeni razgovor končali, je dejal neprijetno:

— Ta soba je kakor laboratorij fotografiranja.

— Saj prav fotografa smo pogrešali! je rekla dama.

Po njenih besedah in njenem naglasu je ugajal, da je ugajal.

— Jaz sem, Rika, tudi fotoamater, se je oglasil njen sosed na levi, mlad človek z ženskim obrazom.

Iz tega odgovora je spoznal, da je gospod njegov tekmeč.

— Jaz pa sem fotograf-specialist! je rekel Stepan.

In z mirno odločnostjo je povedal, da je književnik in da je vrhuna njegove umetnosti v tem, ker fotografira človeške duše.

— Samo duše? je vprašala.

— Pot k duši pelje skozi telo, je odgovoril.

Razgovor je prišel na književnost. Stepan si je prižgal cigareto in njegovega znanja ni bilo moči spregledati. Gospoda ga nista moga nadkriljevati v tej stroki. Toda čisto sta vpadla v razgovor, posebno oni na desni, brkati mladeč, ki je hotel izraziti s svojo juridično naobrazbo neko solidnost. Mar ji zares ugaja ta brkati mladeč?

Gospod z ženskim obrazom ni vzdržal. Oprostil se je in odšel. V sobo so se prelivali zvoki fokstrota in rosili na preprogo, na pohištvo in na rastline kakor ovelo listje cvetja. V svetli odprtini vrat so migotali plesalci in nekateri so v navalu plesa prestopali prag in s podrsavanjem podplatov rezko rušili to sveto zatišje. Stepan je govoril o sodobni književnosti, o svoji pa tudi o tuji, citiral je celo verzice z namenom, navdajati prelepo Riko z željo po ljubezni in zahrepenel je pritegniti k sebi njene gole roke, ki so ležale na mizi, vse temne, prepelne skušnjav v omamni svetlobi te rdeče svetiljke. Včasih ga je mimogrede ošinil njen svetel pogled, ki ni ugovarjal in tedaj je začutil zamolklo in vroče valovanje krvi, kakor da se je bil dotaknil njenih golih ramen.

— Mnogo novih književnikov je zdaj... je dejala.

Brkasti jurist se je pikro zasmel. Saj ni nič čudnega. Vsakdo že v otroških letih piše svoj dnevnik — in pesmi, ko odraste. Nekateri pa za vedno ostanejo v svoji deški dobi.

Stepan je vzkipel in ne da bi ga pogledal je rezko zavrnil.

— Brki še niso znak zrelosti!

Nato je vstal in vprašal Riko:

— Zelite plesati?

In si je mislil: Če ne pristane, tedaj bo poglednil.

— Zelo rada! je dejala.

Prijela ga je pod roko in sta šla v plesno sobo.

(Dalje prihodnjič.)

Ali je vaše društvo že v Prosvetni matici?

PLIN V BODOCI SVETOVNI VOJNI

V Edgewoodu, Mich., je vojaška kemična tola, v kateri se vojniki učijo v ravnanju s plinom in plinskimi bombami. Kroglice, ki jih vidite gori, so napolnjene s strupenimi plini. Težke so 60-funtov vaska. Izstreljujejo jih med "sovražnik" posebni projektorji 1,500 jardov daleč.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Zbral Charles Pogorelec

Cicero, Ill. Pred par dnevi se je zglasil v uradu naš stari znanec Podlipčev France. Poravnal je vstopnice Silvestrove zabave, zraven pa izročil 4 naročnine. Vzel je tudi nov imenik za našo sosedno vas in nas zagotovil, da se v kratkem spet vidimo.

Sheboygan, Wis. Frank Stih je poslal 6 naročnin, naročil knjige Cankarjeve družbe, ter poslal \$3.72 tiskovnemu fondu kot del prebitka kartne zabave kluba št. 235 JSZ. Sheboygan je bil svoječasno kaj živahen v našem gibanju. Zadnja leta je vse nekam izumrlo. Nekateri pa so se izneverili svojim načelom in to taki, od katerih bi človek najmanj pričakoval. Ostala pa je na fronti mala peščica sodrugov, ki vztraja in drži bakljo socializma kvišku. Težje pešči se mora dati priznanje, da socialistična ideja, vsaj v organizacijskem smislu, drugo itak ne pomeni nič, živi dalje. Človek se čudi nekdanjim sodrugom. Kako malo je bilo treba, da so vrgli puško v koruzo. Potem se pa nekateri čudijo, zakaj je napredek tako počasn. Ne po krivdi tistih, ki so ohranili svoje prepričanje in aktivnost, pač pa radi onih, ki so zatajili večino tistega, za kar so se včasih potegovali.

Hermine, Pa. Tone Zornik je še zmerom v akciji. Pri njemu beseda "popuščanje" nima mesta. Poslal je 8 naročnin ter vsoto za koledar in knjige Cankarjeve družbe, katerih je do zdaj razpečal že lepo število. Tone je prvi bit Jimmie Higginsa. Takih manjka v socialističnem pokretu, v katerem se danes vse preveč filozofira, pa premalo dela, vsaj v praktičnem smislu premalo.

Girard, O. John Bogataj je poslal dve naročnini. Ker hoče biti poučen, kako je z ostalimi naročniki, je želel nov imenik, da obišče še ostale, ki imajo naročnino potečeno. Razume se, da smo zahtevi drage volje ustregli, posebno še ker vemo da Johnove besede niso prazne fraze.

Strabane, Pa. John Terčelj je poslal \$2 tiskovnemu fondu, ki jih je prispeval naš stari borec Louis Britz iz Lawrence, Pa.

Gallup, New Mex. John Novak je obnovil naročnino, zraven pa dodal še en \$1 za tiskovni fond in \$4 podpore za španske bojevnike. Nekdo nam je zaupal, da bo John 4. marca obhajal svoj imendan. Bo nekaj posebnega. V duhu se tudi mi pridružujemo vsem onim, ki bodo Johnu voščili vse najboljše in še mnogo let. Torej, zdravstvaj John in še mnoga leta!

Newburgh, O. Joe Lever je poslal 4 naročnine. Pravi, da se v kratkem spet oglasi.

Milwaukee, Wis. You can't keep a good man down, pravi neka angleška prislovica. Tako je tudi z našim agitatorjem Jack Rožičem. Poslal je 6 naročnin in naročil še dve garnituri knjig Cankarjeve družbe. Po poročilih soditi, bodo naši sodrugi in somišljeniki proslavili mednarodni delavski praz-

nik prvi maj tako kot se za zavedne delavce spodobi. Za to sta se zavezala naša kluba št. 37 in 180 JSZ. Z njima bodo bodo sodelovali tudi mnoge druge napredne podporne in kulturne organizacije, med njimi dramski odsek kluba št. 1, ki bo vprizoril Cankarjevega "Jakoba Rudo". Na ta dan se bo tam vršila tudi konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice tega okrožja. Pričakuje se, da bodo vse organizacije poslane delegate. Brez dvoma jih bo prišlo tudi mnogo drugih, ki bodo hoteli praznovati prvi maj v krogu milwaukeeških in westaliških sodrugov, sodružic in drugega naprednega delavstva teh dveh naselbin.

Waukegan, Ill. Martin Judnich, katerega naši napredni javnosti ni treba prav nič predstavljati, je pred kratkem prevzel zastopništvo Proletarca. Šel je takoj na delo in pred kakim tednom dni se je že zglasil s 14 naročninami. Poslal je tudi nekaj podpore tiskovnemu fondu. V Martinu je Proletarac dobil prvovrstnega zastopnika in le želeli je, da mu grede sodrugi in drugi prijatelji naše gibanja na roko, pa smo gotovi, da uspehi ne bodo izostali.

Detroit, Mich. Joseph Koršič se je spet oglasil. To pot je poslal 4 naročnine in vprašal za nov imenik ter pobotno knjižico. Umevno, da smo mu takoj ustregli. Od Jožeta pričakuje mo, da bo vkljub vsem potežkočam, s katerimi se imajo boriti naši agitatorji, izvršil svojo nalogo uspešno kot vselej poprej.

Aliquippa, Pa. Bartol Yerant je poslal eno naročnino. Pravi, da se razmere stalno slabšajo kar ga ovira pri agitaciji in ima slab vpliv na članstvo kluba v splošnem. Toda sodrugi so se odločili, da morajo klub obdržati za vsako ceno. Tako. Bojevni duh še vedno živi med našimi sodrugi tam.

Chicago, Ill. Tudi naši agitatorji na lokalni fronti se gibljejo. Zadnjih par dni so pridobili: Frank Zaitz 6, Chas. Pogorelec 5, John Skavich 2, ta debeli France Udovih 2 in Joe Oblak 2 naročnini. Na severni strani Chicaga je bil zadnje tedne zelo agilen naš somišljenik John Morsi, tajnik društva št. 86 SNPJ. Prodajal je 13 vstopnic za 35-letnico kluba št. 1 JSZ in prodal nadaljne 3 koledarje. Poroča, da bo društvo "Slovenski Dom" št. 86 S. N. P. J. 8. maja obhajalo 30-letnico. Na društvenem slavlju nastopi, kot je slišati, tudi socialistični pevski zbor "Sava".

Klub št. 1 JSZ je 20. februarja obhajal 35-letnico svoje gibanja. Program je bil izvršen, udeležba pa ne tako kot bi se za tako slavo spodobilo. Po dolgih letih smo spet videli med nami sodruga Etbina Kristana. Bil je glavni govornik na proslavi. Sodruga Kristan je še vedno to kar je bil in človek z užitekoma poslušanja njegova izvajanja. Takih duševnih velikov je malo med našim narodom.

VAŽNI IN NEVAŽNI JUBILEJI

O slavlju 35-letnice kluba št. 1 JSZ

Chicago. — S stališča sentimentalnosti 35-letnice niso toliko privlačne kot na pr. 25-letnice in 50-letnice. Lahko so vse važne. Odvisno je od zaslug organizacije, ki jih praznuje. Nekateri jih zaslužijo, druge jih praznujejo vsled običaja in bizniških razlogov. Večinoma so obletniška slavlja med nami slednje vrste. Ne more pa se mednje všteti jubilejno slavlje kluba št. 1, ki je pionir na polju aktivnosti za napredek med našim delavstvom v Chicagu in okolici ter v splošnem eden prvih oročev za delavsko gibanje med ameriškimi Slovenci.

Klub št. 1 JSZ je praznoval svojo 35-letnico v nedeljo 20. februarja v dvorani SNPJ. Klub št. 1 je bil in bo v zgodovini ameriških Slovencev, pa tudi Hrvatov in Srbov, eno izmed najvažnejših poglavič, neglede, kako ga nekateri izmed tistih, katerim je bil v oporo, skušajo sedaj omalovaževati in ga odpraviti ali pa ignorirati.

Za svoje slavlje 35-letnice smo se pripravljali zelo malo časa. Vzrok je, ker ima naš klub skoro vsak mesec eno in večji tudi po več prireditvah. Nekateri se tičejo le odsekov, druge so splošne in zahtevajo toliko več napora.

S slavljem 35-letnice kluba v nedeljo 20. feb. smo lahko zadovoljni. Res, dvorana ni bila "polna do zadnjega kotička". Ampak upoštevajmo, da ima organizacija kakor je naš klub sovražnike na vseh koncih in krajih — skrite in prikrite. A vzlic temu — v teku par tednov priprav in oglašanja smo uspešni, da je bila prireditveni moralni in več ali manj tudi gmotni uspeh. Ob enem smo se uverili, da je klub št. 1 danes slovenskemu delavstvu v Chicagu in drugje prav tako potreben, kakor je bil pred 35 leti. Morda še bolj...

Sporod slavlja 35-letnice je bil jako pester. Naj takoj v tem uvodu omenim, da so se ljudje razvedrili baš vsled naglašene načelnosti sporeda in ostali tudi po končanem sporedu na zabavi do konca. Imeli smo resnično lep večer.

Prvi govornik je bil Charles Pogorelec, tajnik našega kluba. Omenil je pomen naše prireditve in važnost dela, ki ga vrši ta klub, nato pa sta sledili dve živi sliki — klub št. 1 ob ustanovitvi pred 35 leti in danes. Sodeloval je v nji mladinski odsek (Red Falcons), in v sedežih starejših članov smo videli večinoma pionirske člane in članice. Biti organiziran socialist 30 ali 35 let ni enostavna stvar, zato smo ponosni na vse, ki se niso izmaknili in smo jih ob tej priliki spet videli na odru. Po padcu zastora nad živima slikama je govoril o našem pokretu pomožni uravnik "Proletarca" Joseph Drasler. Dejal je, da neglede, kakšne so razmere danes, bodočnost pripada delavskemu razredu.

Zelo dober vtis je napravil s svojima dvema pesmima mešan pevski zbor "Sava". "Prebujenje duhov" je bila prva, in druga po "Po lepi, modri Donavi". Uglasbitelj prve je Marina Peter in druge pa Johann Strauss. Besedilo v slovensko je priredil za drugo imenovano skladbo Anton Subelj. Zborovodja je bil Jacob Muha in pianistka Mary Muha. Ni več kot prav, ako tu poudarim, da je "Sava" obe ti pesmi izborno predvajala.

Joško Oven je deklamiral Etbina Kristanovo "Po neustavni poti" in kdor Ovna pozna, tudi ve, da zna deklamirati. V zni poezjskih točkah je Oven oznanil tudi prihodnjo prireditve "Save" in kluba dne 10. aprila, katere prebitek se deli pol v korist zbora in pol v prid lojalistov v španiji.

"Otroci so tudi na sporedu", je rekel nekdo, ko je čital 7. točko tiskanega sporeda. V nji je bilo navedeno, da bo predstavljal mladinski odsek kluba, zvan "Red Falcons", proceduro na svojih sejah. Ta točka je občinstvu najbolj ugajala. Bila je ne samo izborno zamišljena, ampak tudi izborno vprizorjena. Anni Benigerjevi, ki je direktorka tega odseka, je klub

št. 1 na svoji prošli seji izrekel za njeno vzorno vodstvo in predvajanja sporedov mladinskega odseka (v teku nekaj mesecev je nastopil na kakih šestih prireditvah) priznanje, in resnici na ljubo ga tudi zasluži.

Angela Zaitz je deklamirala pesem k 35-letnici kluba št. 1. Bila je sprejeta s toplim odobravanjem.

V drugem delu je bila vprizorjena enodejanka "Jerneček", katero je napisal za to slavlje Ivan Molek. Porabna je tudi za druge slične 35-letnic. Vloge v nji so imeli Filip Godina, Frank Sodnik, Marya Omahen in Frank Udovih. Godina je imel glavno partijo. Maskiral se je — on je v tem mojster — in predvajal karakter starega Jernečka izborna. Frank Sodnika ni bilo. Dopolne je dobil sporočilo, da mu je v Kansasu umrla mati. Sodnik je imel na tej prireditvi tudi glavno vlogo v angleški enodejanki "The Terrible Meek".

Ni bila vprizorjena, ker se je bi v dveh urah niče ne mogel naučiti. V slovenski igri ga je nadomestil Jacob Grosler. Vloge se je naučil v eni uri. Bila je kratka in vrh tega je Jacob dober igralec.

Slovensko igro je režiral Louis Beniger, spored v celoti pa je aranžiral dramski odsek. Glavni govornik na tem slavlju je bil Etbin Kristan. Tudi vsak zakrknjenec — ako je pošten, mora priznati, da je Kristan velikani kot mislec, poštnjak in govornik. Seveda, zakrknjenec niso vsi poštenjaki...

Kristanov govor je bil mojstersko zamišljen in res govor, ki je kaj pomenil. Videli smo pred seboj sodruga, ki je na fronti ne šele od včeraj, ampak že leta in leta, ki je bil preganjan zaradi prepričanja kot še niče med nami, vzlic temu jih je nekaj, ki se radi obregujejo vanj, dasi niso v delavskem gibanju še ničesar pretrpeli. To le mimogrede.

Slavlje 35-letnice kluba št. 1 me je znova uverilo: klub št. 1 moramo ohraniti, ga jačati in se boriti pod njegovim okriljem proti odkritim in zakritim sovražnikom. In bolj in bolj bo treba upoštevati rek, "O, Bog, varuj me prijateljev, sovražnikov se bom že sam ubranil..."

Klub št. 1 je bil porojen v borbi. In se bo boril, posebno še, ko odstrani nepotrebna nesoglasja v svojih vrstah. Toda ostane na fronti v vsakem slučaju. Petintrideset let njegove prošlosti je bila le vaja za njegove bodoče boje. — F. Z.

KNJIŽEVNOST

Februarska številka "Cankarjevega Glasnika" je izšla s sledečo vsebino: Oton Zupančič; Pesnik; Pet sto let tiska; Pesem v mraku; Milan Medvešek; Materino maščevanje; Reakcionarno zakonite Anglije; Mark Twain; Pasja zgodba; Sovraštvo; Kruh, meso in mleko; Izgnanci; Japonska imperialistična psihologija; Zenske v Nemčiji; E. K.; Julkina zmeta; Za gospodinjino.

Vsebinska je torej raznovrstna, zanimiva in poučna. Revijo toplo priporočamo. Naslov: Cankarjev Glasnik, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, O. Naročnina je \$3 na leto.

Izšla je marčna številka "Mladinskega Lista", ki ga izdaja SNPJ za člane svojega mladinskega oddelka. To je tretja, odkar izhaja v spremenjeni obliki in po spremembi načina urejevanja. Stivo je zdaj slovensko in angleško razpodeljeno po raznih straneh, dočim je bilo do konca lanskega leta slovensko v prvem in angleško v drugem delu. Tudi način ilustriranja je spremenjen. S preuredbo lista ima uredništvo namen zainteresirati mladino (otroke) v SNPJ in jo pridobiti za razne aktivnosti v nji ter za agitacijo zanjo. "Mladinski List" je imel prej naglašen slovenski značaj. Nova tendenca je smer v angleščino. To je naravno in morda ne bo dolgo, ko se bo spremenil v popolnoma angleško revijo. — c.

Društvom in Klubom

Za čimboljši gmotni in moralni uspeh svojih priredb jih oglašajte v

"PROLETARCU"

KRITIKUJOČA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

Prispevki v pomoč lojalistom v Španiji

A. Prezelj poroča v pismu z dne 20. feb., da je cleveland-ska federacija SNPJ zbrala do omenjenega dne za ambulanco, ki jo pošlje v Španijo, \$999,54. SNPJ je zbrala do 16. feb. \$3,507,60. Glavni odbor je prispeval na prošli seji iz blagajne \$100, zbral nekaj prispevkov tudi med seboj in večinoma so prispevali v ta namen že večkrat prej. Ob enem je glavni odbor, kakor je poročala "Prosveta", pozval cleveland-sko federacijo, da naj zbrani denar rajše pošlje uradu SNPJ, od kjer ga bo Vincent Cankar poslal po običajnem načinu, tam pa naj ga porabijo za potrebščine, kakršne lojalistična Španija najbolj rabi. JSZ je zbrala doslej v pomoč delavski Španiji nad \$1.600. Razposlala je ob pričetku te akcije okrog tisoč pism družtvom in klubom širom dežele z navodilom, da naj prispevke pošljejo bodisi V. Cankarju, predsedniku SNPJ, ali pa uradu JSZ. Odposlani so bili iz obeh teh dveh uradov ameriškega odbora strokovnih unij za pomoč Španiji. Kot že dostokrat poudarjano, si ta takozvani Dubinskijev odbor ne računa skoro ničesar za svoje stroške, kajti pisarniško delo izvršujejo nameščenci unije ILGW na njene stroške, kampanjsko delo pa vodijo odborniki unij in sodelujočih organizacij, kot sta na pr. JSZ in SNPJ, istotako brez odškodnine.

Prihodnja velika prireditelj, katere polovica prebitka gre v pomoč lojalistom v Španiji, bo v Chicagu v nedeljo 10. aprila. To bo zaeno koncert "Save".

O delavskih razmerah in o pripravah za koncert "Svobode"

Detroit, Mich. — Delavske razmere so v našem mestu prošlih par mesecev jako slabe. Nekateri so uposleni par dni v tednu, ostali nič. Veliko ljudi je na mestni podpori, ali pa delajo pri WPA, da si na ta način vsaj za silo olajšajo svoj bedni položaj. Za mestno podporo brezposelnim se veliko trudi tudi unija avtnih delavcev. Nekateri smatrajo, da je sedanji razmer kriva unija. So pod vtisom agitacije zoper unijo. Pri Ford Motor Co. unija še ni priznana, pa pravijo, da je po odstotkih odslovlila več delavcev kot pa tiste avtne tovarne, v katerih je unija priznana.

Auto Workers unija se zelo trudi organizirati tudi Fordove delavce, toda naloga je težavna radi protiumijske agitacije Fordove družbe, ki troši v ta namen visoke vsote in ima največkrat proti uniji stotine špijnov in "agitatorjev", ki strahijo delavce in jih hujskajo proti organizaciji. Sicer je pristopilo v unijo že mnogo Fordovih delavcev, toda v očiglednih tolikšnji kompanijski gonji morajo molčati in tajno agitirati, do-

kler ne dobe na svojo stran večine. Potem pride do spoprijema tudi s Fordom. Večini svojih delavcev se ne bo mogel upirati, kadar se zavzamejo za svoje pravice.

Ker bolj malo delamo, imamo toliko več časa za naše kulturne priredbe, katerih bo v prihodnjih mesecih v Detroitu menda precej.

Soc. pevski zbor "Svoboda" se pridno vadi za koncert, katerega priredi v nedeljo 13. marca v Slovenskem delavskem domu na 437 So. Livernois.

Zelimo, da si rojaki rezervirajo ta dan za poset te naše priredbe. Čuli boste veliko krasnih pesmi, ki jih bodo predvajali zbori, kvarteti, četiti in solisti. Z obilno udeležbo nam boste pomagali nadaljevati z delom na našem glasbenem polju in ob enem boste imeli prijeten duševni užitek. Zadnje čase si je "Svoboda" pridobila mnogo novih pevskih moči in zato upam, da boste vsi s predvajanjem našega sporeda toliko bolj zadovoljni.

Po končanem programu bo zabava v obeh dvoranah. Ze med sporedom bo igral orkester devetih godcev. Plesna zabava bo v obeh dvoranah. Torej na svidenje 13. marca.

Rudolph Potochnik.

"Iz urada 'Big Tonyja'."

Oakland, Calif. — "Ameriški družinski koledar" je dobil pri nas jako dober odziv. Imamo mnogo sotrudnikov, ki so se v njemu postavili z izbornimi spisi. To je štirindvajseti letnik koledarja — zaslug vseh, ki pomagajo z gradivom in z drugimi deli. Urednik se je vsem lepo zahvalil. Pravi, da brez sodelovanja drugih širom dežele ne bi bilo te knjige. Tudi mi čitatelji in zvesti odjemalci si štejemo v dolžnost dati priznanje onim, ki nam pomagajo do tako dobre knjige.

Tisti čitatelji, ki me osebno poznajo, vedo, da se med nazadnjaki zmerom slabo počutim. Vedno priporočam vsakemu — čitaj napredne liste. Čitaj dobre knjige! Tako smo orali in uspeli, da imamo pred sabo že 24. letnik Ameriškega družinskega koledarja. Torej vse priznanje naprednjakom, ostalim pa ključem, učite se, čitajte, pa boste tudi vi postali naši tovariši v delu za skupno stvar.

Koledar (namreč naš družinski) izide v Chicagu leto za letom. Ko je dokončan, ga je treba razposlati. In nato razpečati. Za slednje skrbe zastopniki "Proletarca", tajniki klubov JSZ, naprednjaki, ki so v odborih različnih podpornih družtev in drugi prijatelji delavskega tiska. Delo razpečavanja je jako važno. Kajti kdo bi mogel izdati knjigo leto za letom, če bi morala ostati v tiskarni nerazposlana? In če razposlana, kdo bi kril stroške, ako bi bila nerazprodana? Do-

govorila sva se z Andrew Lekšanom, da za najino okrožje skupno naročiva 25 izvodov koledarja. Lekšan jih naj bi prodajal na "kranjskem hribočku", jaz pa v Oaklandu in okolici. V šali sem rekel Lekšanu: "Ako bi midva gospodarila oba enemu psu, bi nama od lakote poginil." On pa mi pravi: "Tony, mar se bojiš, da bova napravila izgubo?" Meni je po prejemu 25 kopij koledarja poslal 10 iztisov. Dva sta bila takoj oddana, eden seveda "meni", drugega pa sem oddal bratranču Joe Spendalu, ki je prišel v Oakland iz Clevelanda. Z njim je prišla žena in njun kanarček — oziroma so se vsi trije skupno pripeljali v "fordku". Ker pa so mi prijatelji ljubši kot sovražniki, sem mu na koncu pisma sporočil: "Nič se ne boj! Vse plačam ko dobim prihodnje 'pečo'."

Nedvomno sem se mu zameril s tako šalo. Ker pa so mi prijatelji ljubši kot sovražniki, sem mu na koncu pisma sporočil: "Nič se ne boj! Vse plačam ko dobim prihodnje 'pečo'."

Ko to pišem, premišlujem: Koliko truda in raznega dela je treba opraviti, predno spravim skoz knjigo, kot je Ameriški družinski koledar. In treba je nato razprodajalcem milje naokrog, da razprodajo po nekaj kopij.

Neki moj stari prijatelj me je pokaral: "Ti, hudomušnež, čemu nič ne dopisuješ?" Sprejel sem njegovo grajo na znanje in posledica je ta dopis. Naj vam ob enem povem, da sem še vedno vesel in korajžen, kdor pa ne verjame, naj me pride sem obiskat.

Anton Tomsich (Višnja gora).

Kako smo si zvišali mezdo

Chicago, Ill. — Pred kakim mesecem sem čital v "Proletarcu" pohvalno notico o pionirju Jakobu Krainzu. Star je 78 let. Po mišljenju je še vedno zaveden delavec, kakor je bil v mladosti. Podpisani je delal z njim že leta 1901. V onih letih so delodajalci strigili premožarjem mezdo ko hitro so opazili, da jim prostor v rovu nudi priliko do nekaj poviška. Le nakopili več premožar, ampak zaslužili ne boš zato nič več, ker ti bo toliko plača znižana, kolikor več dela pričakujejo od tebe. Tako so mislili delodajalci. To je povzročilo veliko nezadovoljnosti. Kadar so bili delavci le preglani v pritožbah, jim je delodajalec kaj malega primaknil k mezd. Pritoževali so se tudi v našem premožarstvu. Delodajalec je sklenil, da se sam prepriča kako in kaj ter prišel obiskati premožarje v rove. Mnogim je potem mezdo nekoliko zvišal, a ne vsem, ker tudi vseh premožarjev ni obiskal. Ni ga bilo posebno v tiste prostore, v katerih so delali bolj potrpežljivi rudarji in mu niso pošiljali pritožb. Tudi h Krainzu in meni ga ni bilo. Čez nekaj dni mi pravi: "Veš, mladenič, po vsem rovu so dobili zvišanje zaslužka. Čudno da delodajalec ni bilo k nama saj vendar delava voljna?" Sklenil je iti k njemu pod minimalno mezdo! Menda vendar ne misli da sva zadovoljna in ga povabiti da naj pride ogledati tudi najin prostor. Pripomnil sem mu, da prejkone nisva samo midva izpuščena iz povišanja zaslužka. Slutil sem pravilno. Pritožbe onih, ki so bili izpuščeni, kakor midva, so se množile. In res, gospodar je prišel spet v rov in ogledal si je tudi najin prostor. Krainz je bil moj delovodja. Gospodar mu je dejal, da lahko na tem prostoru primerno zasluži, ako se količkar potrud. Seveda, če se pa delavcu delo gabi, potem mu ni mogoče pomagati. Ako goji le strast po večji plači, namesto da bi več produciral potem zaslužek ne more biti visok. "Mezdo vama zdaj ne morem zvišati je dejal, kajti razmere so take, da na zvišanje zdaj sploh ni misliti." Pojasnil je, da so v bližnjem revirju Essenu odslovlili že 500 premožarjev, ki so zdaj popolnoma brez zaslužka. Krainz mu je omenil, da je v časopisu bral čisto nasprotno trditve. Delodajalec je dejal, da rad izve novice, torej naj mu Krainz pove, kaj je čital. "Čital sem, da je ta rov, oziroma družba, ki ga lastuje, prinesel lastnikom lani dva mil. mark čistega dobička. Jaz tega ne verjamem," je hudomušno nadaljeval Krainz, češ, kako je dobiček mogoč, ko pa družba veno-

mer trdi, da ji obratovanje premožarica povzroča izgubo! S tega predmeta je nato delodajalec opozoril, da je mezdo zvišal drugim, torej čemu ne tudi nama? To bi bil lahko storil ne da bi se mi bilo treba zatekati k vam s pritožbami, je dejal. "Po moji pameti smo vsi enako vredni in bi se morali z nami vsemi enako postopati."

Zdaj je delodajalec mislil, da bo Krainzu lahko eno zagodel in mu dejal: "Ako bi vsi drugi skočili v vodo, mar bi ti tudi?" In se je zlobno nasmehnil, češ, sedaj te imam! A Krainz ni bil v zadregi za odgovor: "Kajpada, tudi jaz bi skočil," je odvrnil, "ker ne bi imel na svetu sam česa početi. Saj že zdaj težko živim, ko nas je veliko in lahko drug drugemu pomagamo." Delodajalec je par hipov premišljeval in nato rekel: "Z vami je težko govoriti. Deset fenigov plače vam povisam na vozček, pa srečno!" in je odšel.

Victor Zupančič.

V soboto 5. marca ste vabljeni vsi k nam

West Allis, Wis. — Desetletja se socialisti trudijo za pravilno preureditev gospodarskega reda. Dokazujejo s fakti, kako bi ljudstva lahko živela v blagostanju s pomočjo sedanje razvite tehnike, to da namesto tega morajo živeti v sedanjih razmerah v največji negotovosti za svoj obstanek. Imamo krizo, kakršne svet pod kapitalizmom še ne pomni. Nekateri sicer priznavajo, da so socialisti v pravem, a k temu dostavijo, "kaj pa naj socialisti store, ker jih je tako malo?" Baš tisti, ki to vprašujejo, bi lahko veliko storili k temu ojačanju socialističnega gibanja.

Delo v socialističnem gibanju se posameznikom res ne obrestuje, kajti delajo za koristi splošnosti. Toda delavski razred v celoti je imel od takih požrtvovalnih borcev že vsakojake koristi. To upoštevajo mnogi, posebno še naši ožji misliljeniki. Zato se udeležujejo naših prireditev in nam nudijo s tem gmotno in moralno pomoč uri našem delu.

Prihodnja zabava našega kluba št. 180 JSZ bo v soboto 5. marca v Labor Hall. Pripravljani odbor se bo potrudil zadovoljiti vse posnetike naše zabave po svoji najboljši moči. Torej na svidenje.

Fr. Matkovich.

Dve naši prihodnji priredbi v Chicagu

Anglijski odtok kluba št. 1 (Social Study Club) bo imel v soboto 12. marca v Slov. delavskem centru "Hard Time Party". Igral bo na nji Gradski orkester. Klubov mladinski odtok Red Falcons pa priredi svojo "party" in malo razstavo v nedeljo 27. marca — istotako v Slov. delavskem centru.

Hitlerjeva diplomatska ofenziva proti sovjetski Uniji uspeva

(Nadaljevanje s 1. strani.) Je imel Stalin prav, ko je omenil, da edini zaveznik, na katerega se bo mogla USSR v slučaju konflikta resnično zanesiti, je zavedni del delavskega razreda Tu pa pridejo v upoštevanje komunisti, ki se povsod predstavljajo za branitelje in zastopnike Rusije. Ako so res za demokracijo, za slovo in socializem, bodo v teku nadaljnjih mesecev lahko premagali dvome v njihovo iskrenost in tako bo USSR v slučaju imperialističnega vpada res imela v mednarodnem delavstvu zaveznika, ki bo vreden več kot pa kaka papirnata pogodba s kapitalistično velesilo. Za tako zaupanje pa si mora Rusija ustvariti tudi na znotraj toliko demokracije, da ji ne bo treba čistke s svincem in ne obravnava proti ljudem, ki so vodili njeno revolucijo in gradili državo — kakor pravijo sami — "v Leninovih črtah."

Razprava o zadrudništvu v Detroitu

Detroit, Mich. — V naši naselbini smo o zadrudništvu že večkrat razpravljali. Precej smo o zadrudni ideji pisali tudi v naših časopisih. Vendar do sedaj še ni bilo na vidiku, da nam bo mogoče to idejo med nami uresničiti. Končno se je zaobrnilo in med nami so danes za uresničenje zadruge vse boljše pogoji. Društvo št. 121 SNPJ je obiskal dr. Sunquist, potovalni organizator zadrudništva, in nam pojasnil, koliko si delavci lahko koristijo z zadrugami. Po njegovem govoru in razpravi je omenjeno društvo izvolilo poseben odbor z navodilom, da naj skkče javen shod, na katerem se bo razmotrivalo o tej ideji. Nanj se naj povabi vse naše rojake. Glavni govornik bo M. Ogrin iz Waukegana, ki je ravnatelj slovenske zadruge v Waukegan-No. Chicagu. Pojasnil nam bo trike špekulantov, dobičke prekupcev in druge vzroke, čemu so potrebščine tako drage, dasi tisti, ki jih v resnici producirajo zanje skoro nič ne dobe.

Ta shod bo v nedeljo 20. marca v prostorih SND na John R. ob 2. pop. Ogrin bo govoril slovensko in dr. Sunquist angleško o istem predmetu. — Joe Korsich.

Klub št. 1 na delu za svoje pojačanje

Chicago. — Na prošli redni seji kluba št. 1 v petek 25. februarja smo dobili štiri nove člane — tri izmed teh v angleško poslujoči odtok kluba. Tajnik Pogorelec je poročal, da bo povabil na prestop v naš klub sedem aktivnih članov kluba JSZ na južni strani, ker se je vsled pomanjkanja moči razpustil. Dejal je, da bodo pristopili k nam vsi. Svoječasno je bil klub na Pullmanu zelo aktiven. Priredil je prireditve, na katerih je naš dramski odtok vprizarjal tudi igre. Tedanji njegov tajnik je bil Tone Oblak. Ubil ga je vlak. Sedanji klubov tajnik Peter Verhovnik in njegova soproga sta skušala najbolje, da bi klub ne le bil na papirju, ampak tudi deloval, a jima s temi močmi ni uspelo. Združenost s člani in članicami kluba št. 1 pa bomo naše aktivnosti lahko dobro razširili tudi na južni strani, to je, na Pullmanu in v So. Chicagu.

Enako bo klub št. 1 skušal dobiti čimveč članov in članic na severni strani. Pogorelec je mnenja, da ako postanemo spet centralni klub za ves Chicagu, bo mogoče tudi naše prireditve voditi uspešneje. Dalje je s. Pogorelec prečital obširno poročilo prejšnjega tajnika Justina Zajca. Bilo

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily
At 3724 W. 26th Street
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 1100
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8449
If no answer—Call Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 1475
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

FENCL'S
RESTAVRACIJA IN KAVARNA
2609 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.
Tel. Crawford 1382
Pristna in okusna domača jedila
Cene zmerno. Postrežba točna.

PRISTOPASTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"
Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO
Adria Printing Co.
1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. Lincoln 4700
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

ŠTIRI KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE SAMO ZA \$1.25

- 1.) KOLEDAR, ki obsega nad sto strani gradiva in slik.
- 2.) ŽENIN IZ AMERIKE. Povest. Spisal Anton Tanc.
- 3.) FRANCIJA IN FRANCOSKO LJUDSTVO. Spisal C. Petelin.
- 4.) SINOVI PREDMESTJA. Povest. Spisala Mimica Konič.

Vse štiri knjige Cankarjeve družbe dobite za \$1.25.

Pošljite naročilo čimprej. Naslovite:
PROLETAREC, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Iz Jugoslavije

Med Zed. državami in Jugoslavijo je le malo trgovinskega prometa, v primeri s trgovino, ki jo ima z deželami slične velikosti, kot sta na primer Češka, Rumunija itd. Mnogi krogi na obeh straneh pa žele trgovino med Jugoslavijo in Z. državami povečati. Obe strani sta bili v dolgotrajnih trgovskih pogajanjih in končno sklenile dogovor, po katerem Zed. države povečajo izvoz iz Jugoslavije, uvažale pa bodo avtomobile, stroje, radioaparate in razno drugo blago, ki se ga v Jugoslaviji ne izdeluje, ali pa vsaj ne v zadostni meri.

Vlada v Beogradu je svoječasno sklenila ustanoviti v banovinah za svoja dela državne veletiskarne. Lastniki privatnih tiskaren so vsled tega poslali k merodajnim ministrom veliko deputacij, da protestirajo proti vladni nameri.

V Zagorju ob Savi je bilo prepovedano protestno zborovanje rudarjev, ki so ga sklicali radi poslabšanja pravilnika o bratovskih skladnicah. Razlog prepovedi oblast ni navedla.

Tudi Nemci v Jugoslaviji ne smejo početi vse kar hočejo. Dasi se proti Hitlerju ne sme pisati, se zanj odprto tudi agitirati ne sme. Radi tega je bilo v Mariboru razpuščeno društvo nemških akademikov. Za razlog je oblast navedla, da je društvo v svojem delovanju prekoračilo svoj delokrog.

V delavskih kulturnih društvih na Slovenskem se je vršilo mnogo predavanj o slovitih ruskih pesnikih Puškinu, čigar 100. obletnico smrti so lani praznovali vseposod, kjer so svobodna slavlja velikih mož dovoljena. V mnogih krajih je o Puškinu predaval Mile Klopčič. On je prevel večjo skupino Puškinovih pesmi, ki so bile izdane v posebnem zvezku. Bil je kmalu ves razprodan, dasi mu je bila cena vsled male naklade izredno visoka. (Nekaj Puškinovih pesmi v prevodu Mileta Klopčiča je tudi v letošnjem Ameriškem družinskem koledarju, ravno tako Klopčičev članek o tem velikem geniju, na kar opozarjamo.—U.)

Nedavno smo neke noči tudi po Slovenskem in drugod v Evropi videli severni sij (aurora borealis). List "Slovenski Dom" (klerikalno glasilo) je po tem sijaju pisal o "znamenjih na nebu". Praznoverni ljudje pa so ugibali, da to pomeni veliko vojno, povratek cesarjeviča Rudolfa bogve odkod (to so prerokovali le stari ljudje), drugi pa so večinoma modrovali, da ker je na zemlji vse narobe, tudi v nebesih ni vse v redu.

V Jugoslaviji so tri državne cerkve: pravoslavna, katoliška in muslimanska ("turška"). Zakon določa, da morajo mohamedanski davkoplačevalci plačati za vsako glavo (muslimanske cerkve) 12 Din. Na glavo davku zavezane osebe in to v Drinski, Zetski, Dunavski, Moravski in Vardarski banovini.

Jugoslavija se hoče iz obmejnih krajev iznebiti "nezanesljivih" prebivalcev. Brez odobrenja posebne komisije ne sme v 50 kilometrskem obsejnem pasu nihče prodati posestva. Kdor ga hoče prodati in dobi kupca, mora o tem javiti oblasti in le če mu oblast kupca odobri, se sme iznebiti svoje lastnine. Vsa kdo, ki hoče v tem pasu kaj kupiti, mora biti jugoslovanski državljan in odobren za zvestega podanika od vojnega ministarstva. Nadržavljanom ni v tem pasu dovoljeno kupiti nikakih nepremičnin, razen s posebnim dovoljenjem vlade v Beogradu, ki pa se ga dobi le v izjemnih slučajih in z največjimi težkočami.

Jugoslavija v civilni vojni v Španiji ni direktno prizadeta. Vendar pa ima tam opazovalce, da se bo vedela nagniti o

pravem času "kako in kam". V namen teh opazovanj je spet določila blizu tri milijone dinarjev.

V Beogradu je izšla nadaljna velika zbirka kratkih novel pokojnega ameriškega pisatelja Jacka Londona. Vsled svojih junaških, drznih tipov s njegove povesti med Srbi, Hrvati in Slovenci zelo popularne.

Velike trgovske ugodnosti, ki jih je Italija obljubila Jugoslaviji v njuni zadnji trgovski in politični pogodbi, se niso izpolnile v pričakovani meri, ker je Italija brez denarja, jugoslovanske firme pa ji na kredit ne morejo prodati toliko kolikor bi Italija rada.

Delavske unije (socialistične) na Hrvaškem in v Slavoniji se bore za skrajšanje delavnika na 40 ur u tednu v tekstilni, rudniški, kemični, metalurški, grafični in v več drugih velikih industrijah, v malih pa za skrajšanje delavnika na 8 ur na dan. Industrialci se protivijo tem zahtevam.

Maškarada "Nade"

Chicago. — Toliko dobrih mask nisem videl na slovenskih maškaradah že več let kot prošlo soboto na maškaradni veselici ženskega društva "Nada" št. 102 SNPJ. Bile so — kakor pravimo — večinoma vse pomenljive — in drage! Prvo nagrado — radio aparat, je dobila Mrs. Anna Miško. Predstavljala je 25-letnico mladinskega oddelka SNPJ, 35-letnico društva Slavije SNPJ in enako obletnico kluba št. 1 JSZ. Tudi "newsboy" Prosvete in Proletarca je bil izborna posrečena maska. Anna Miško je predstavljala, kot omenjeno "birth-day cake". Bila je ob enem tudi v "smrtni nevarnosti", kajti petindeset sveč ji je gorelo nad glavo. K sreči je "Nada" poskrbela za stražo, da bi Andrew Miško ne izgubil svoje žene in tirjal poleg prve nagrade tudi posmrtnino.

Največja in najdražja maska, kar sem jih še kdaj videl v eni obliki na naših maškaradnih zabavah, pa je bila ogromna-oblika srca, istotako predstavljajoča 25-letnico mladinskega oddelka SNPJ. V njemu sta bili Anna Pičman in Louise Hermand. To srce je bilo tako ogromno, da se niti gibati ni moglo. Samo ogrodje — mi je zaupal nekdo — je stalo sedem capakov. In najbrž je ga mogla pripeljati pred dvorano le "box-cara" ali pa "trok". Ta maska je dobila drugo nagrado. V nji sta držali to veliki utež dve ženski — a nagrada je bila kovčeg. Kako si ga bosta razdelili, je meni uganka. Tudi Solomon bi bil v zadregi. Na primer, kaj naj bi modri kralj storil, ako bi obe hkrati

AGITATORJI NA DELU

- Vse naročnine, ki jih pošljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so štete na bazi polletnih naročin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem seznamu s dvema polletnima.
- Jacob Rožič, Milwaukee, Wis. 21
  - Martin Juitich, Waukegan, Illinois 14
  - Anton Zornik, Herminie, Pa. 14 1/2
  - Bartol Yeran, Aliquippa, Pa. 8
  - Joe Oblak, Chicago, Ill. 7 1/2
  - John Bogataj, Girard, O. 6
  - John Strell, La Salle, Ill. 6
  - Anton Orožen, Sugarite, New Mexico 6
  - Frank Stih, Sheboygan, Wis. 6
  - Frank Zaitz, Chicago, Ill. 6
  - Jacob Pavčić, Strabane, Pa. 5
  - Joseph Drasler, Chicago, Ill. 5
  - Joe Korsic, Detroit, Mich. 4
  - Chas. Pogorelec, Chicago, Ill. 4
  - Frank Podlipiec, Cicero, Ill. 4
  - Joseph Lever, Cleveland, O. 4
  - John Jereb, Rocksprings, Wyo. 3
  - John Rak, Johnstown, Pa. 3
  - Anton Shular, Arma, Kans. 2
  - Joseph Oyca, Springfield, Ill. 2
  - Vincent Fugelj, West Allis, Wis. 2
  - Frank Udovick, Chicago, Ill. 2
  - Frank Barbič, Cleveland, O. 2
  - John Shavich, Chicago, Ill. 2
  - Leonard Alpner, Milwaukee, Wis. 1
- Skupaj v tem izkazu (4 tedne od 29. januarja do 26. februarja) 137 polletnih naročin. Prejlnji izkaz (4 tedne) 127 1/2.

hoteli na počitnice, kar se med ljudmi ene viže velikokrat pripeti. "Nada" je imela veliko nagrad tudi za ostale maske. Seveda, ne za vse. Najbolj užaljena — se mi zdi — je bila maska "Moderni aristokrat". Dali so ji prajz nekje proti koncu, pa ni hotela ponj.

Maškarada "Nade" je bila uspeh. Prvič, ker daje nagrade, in drugič, ker skrbi za zabavo vseh, ki se je udeležijo. Tretjič pa, ker je to edino žensko društvo SNPJ v našem mestu in se tudi briga, da živi in deluje. Odbornice "Nade", pokazale ste, da ste v priveditvah te vrste ne le na prvem mestu, ampak da ste jo letos izboljšale. — N. N.

Zabavni večer s petjem "Zarje"

Cleveland, O. — Kjer se prepeva tam ni otožnosti in dolgočasia. Kjer ni otožnosti in dolgočasia tam je prijetno in zabavno. To obeta biti tudi v soboto večer 5. marca v spodnji dvorani SND na St. Clair Ave. Soc. "Zarja" prireja tega dne zabavni večer s petjem in plesom. Oddan bo "door prize" in ne vem kaj še vse.

Petja? — Pa še koliko! Tisti Barbičev orkester pa, ki dvigne vsakega in deluje na živce kot toplota na živo srebro v toplomeru, bo narekoval poskočnice. Vstopnina pa tako nizka, samo 25c. Še nekaj. — Veseli obrazi. Saj se pri "Zarjanih" vedno zbero stari somišljeniki in znanci, poznani obrazi iz prejšnjih let, ki so radi in znajo biti veseli.

Vse te poznanke, kot tudi nepoznanke, simpatičarje in prijateljke kliče "Zarja" med se v soboto 5. marca v SND.

Zadnje čase se veliko razpravlja in govori o kulturnih aktivnostih SND. Premalo zanimanja je za to. Poživeti je treba dramska in pevška društva, poživeti telovadbo, poživeti zanimanje pri mladini za naše odrede. Poživeti bi bilo treba vse. Več zanimanja za izobraževalno delo in manj za popivanje. Res, veliko bi se lahko dalo narediti.

V soboto je "Zarjin" večer. Pridite in poživite jo!

Leo. Poljšak.

Jugoslovansko stāv. in pos. društvo izplačalo dividende

Chicago, Ill. — Jugoslovansko stāvbinsko in posojilno društvo je izplačalo na delnice "E" svojim članom meseca februarja 1 1/2% dividende, ali pol odstotka več kakor v enakih dobi prošlo leto: Vsega skupaj je za leto 1937 plačalo 2 1/2% odstotka, in leto poprej le dva odstotka Društvo je torej gmotno zelo napredovalo, dasi je moralo plačati kakih \$11,000 za zaostale davke od svojih posestev in imelo tudi razne druge izredne stroške. Tajnik D. J. Lotrich poroča, da je JSPD lani pokrilo vse obveznosti, ki so se nanašale mnoge že na prejšnja leta, prispevalo je potrebni delež v rezervi, in vzlic temu je bil prebitek tolikšen, da je bilo za drugo polovico leta mogoče zvišati obresti. Dohodki posestev, ki so prešla tekom krize v last JBLA, so znašali 80 odstotkov več kakor prejšnje leto. Imovina društva se je v teku leta zvišala okrog 10 odstotkov.

Vsa nova posojila so le na take prve kvartile, ki jih jamči zvezna vlada (PHA Mortgage). Tudi stara posojila se polagoma spreminja v posojila s federalnim jamstvom. Urad JBLA je odprt šest dni v tednu. Kdor želi nadaljnih pojasnil, jih dobi v uradu tega društva na 2634 S. Lawndale Ave. — X.

Novi upravni odbor "Proletarca"

Na občnem zboru slovenske sekcije JSZ dne 25. feb., ki laistuje "Proletarca", so bili v upravni odbor za leto 1938 izvoljeni Frank Alesh, Mirko Ciganich, Anton Garden, Donald J. Lotrich, Vinko Ločniškar, Joško Oven in Angela Zaitz. Anton Garden je predsednik, D. J. Lotrich, podpredsednik, Frank Alesh, tajnik, Angela Zaitz, blagajnica, pregledovalci knjig pa so Vinko Ločniškar, Mirko Ciganich in Joško Oven.

LISTNICA UREDNIŠTVA

A. T., Wyo., J. Z., Detroit, V. C., Cleveland in več drugih; Depisi, ki smo jih prejeli prošli ponedeljek popoldne in v terek zjutraj, niso mogli v to številko, ker je bila že napolnjena. Priobčimo jih v prihodnji.

AKO PROLETARCA NE PREJEMATE

— sporočite to takoj upravništvu. Iz Pennsylvanije smo nedavno dobili iz par krajev sporočilo, da ni ene številke nihče dobil. Ako smo o takih nerednostih pravočasno poučeni, se pritožimo poštni upravi, najprvo pa poizvemo v tiskarni kako in kaj. Tu in tam se primeri da kakemu naročniku zamejšajo list na pošti, ali pa ga pismo noša vrže v nabiralnik koga drugega. Torej če "Proletarca" kdaj ne dobite, ni treba čakati, ampak nam to sporočite na dopisnici. Poslali vam bomo novo številko in v slučaju večjih nerednosti pa se pritožili poštni upravi. — Uprava.

Zabava "Slavije"

Chicago, Ill. — V soboto 5. marca priredi društvo "Slavija" št. 1 S. N. P. J. v spodnji jednotini dvorani domačo zabavo. Vstopnina je 25c. Slavija bo letos praznovala tudi svojo 25-letnico. Priprave za njeno jubilejno slavlje so že v teku.

Pismo iz Španije

Prošli ponedeljek smo prejeli iz Španije dolg polemichen dopis o slovenskih delavskih listih v Zed. državah in njihovem pisanju o Španiji. Bil je zaeno poslan trem drugim slovenskim ameriškim listom. V tej številki zanj nikakor ni bilo prostora. Priobčimo ga v izbrčku — s potrebnimi pojasnili — v prihodnji izdaji.

Soc. stranka skuša dobiti sredstva za kritje stroškov konvencije

Poseben odbor socialistične stranke, ki se imenuje National Action Committee, je sklenil razpisati meseca marca izredno aasment po 25c na člana, ki se ga bo porabilo polovico za kritje stroškov delegatov prihodnje konvencije, polovico pa za kritje izdatkov glavnega urada. Glasovati za delegate bodo smeli le oni člani, ki plačajo ta izredni aasment, se glasi sklep. Konvencija bo 21. do 23. aprila v Kenoshi, Wis.

"Mladi Puškin"

V kinu "Sonotone" v Chicagu je bil nedavno predvajan sovjetski film "Mladi Puškin". Prikazuje življenje tega najtvečjega ruskega pesnika in branilca zaslužjenih v njegovih mladih letih. Lani je minilo sto let, od kar je ta veliki genij umrl. Pesnik Mile Klopčič ima o njemu članek v letošnjem Ameriškem družinskem koledarju in prevel je tudi nekaj Puškinovih pesmi, katere so koledar na literarni vrednosti zelo obogatile.

Prispevki za španske borbe

XIII. IZKAZ
Gallup, New Mex. John Novak in družina \$4.00.
V tem izkazu \$4.00, prejlnji izkaz \$1,626.35, skupaj \$1,630.35.

Romunija dobila novo "trajno" ustavo

(Nadaljevanje s i. strani.)
Križa Rumunije s tem ni rešena. Je postrana bolj ko kdaj po vojni in kralj, tudi ako ima dober namen zediniti državo v enoto, ne bo uspel; ker je pozabil na vzroke, ki so užeze na prebivalstvu države. Židje niso edini vzrok, četudi jih ima Rumunija proporcno več kot katerakoli druga država na svetu — vsaj rumunski patrioti tako trdijo, z izjemo Poljske.
Rumunija bo morala svoj problem rešiti ne kakor hoče Hitler, ampak kakor bo nji v korist. Če to resnico prezre, bo slabo za žide v Rumuniji in tudi za ostalo prebivalstvo, ker si s samim šikaniranjem židov ne bo moglo zboljšati življenjskega standarda.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

- II. IZKAZ
Leadville, Colo. John Faldiga \$1.25.
Diamondville, Wyo. Anton Tratnik 25c.
Elizabeth, N. J. Andrew Sprogar 25c.
Sugarite, New Mex. Anton Orožen \$1.20.
Johnstown, Pa. Andrew Vidrich \$1.
Detroit, Mich. Joseph Klarich \$2.
Chicago, Ill. Chas. Pogorelec \$5.
Fred A. Vider \$1, skupaj \$6.00.
St. Louis, Mo. Frank Roseman \$2.
Lawrence, Pa. Louis Britz \$2.00.
Callup, New Mex. John Novak \$1.
Waukegan, Ill. Frank Mihevc \$0c.
No. Chicago, Ill. Neimenovan \$0c.
Sheboygan, Wis. Klub št. 235 JSZ, del prebitka kartne zabave \$3.72.
Cleveland, O. Klub št. 27 JSZ \$25.
Frankfort Heights, Ill. Neimenovan 75c.
Skupaj v tem izkazu \$45.97, prejlnji izkaz \$42.01, skupaj \$87.98.

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

- V sledečem seznamu so priredbe klubov JSZ, konferenčnih organizacij in socialističnih kulturnih društev:
- MARČ
CLEVELAND, O. — Pevski večer s plesom soc. "Zarje" v soboto 5. marca v spodnji dvorani SND.
DETROIT, MICH. — Koncert soc. pevskega zbora "Svoboda" v nedeljo 13. marca v Slov. del. domu na Livernois Ave.
WEST ALLIS, WIS. — Domača zabava kluba št. 180 JSZ 5. marca v Labor Hall, 64th in W. National Avenue.
CHICAGO, ILL. — Domača zabava Social Study kluba v soboto 12. marca v Slov. del. centru.
CHICAGO, ILL. — Zabava mladinskega oddelka Red Falcons v nedeljo 27. marca v Slov. del. centru.
STRABANE, PA. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice zadnje nedeljo v mesecu.
- APRIL
CHICAGO, ILL. — V nedeljo 10. aprila koncert "Save" in prireditve v korist lejalistov v Španiji.
- BRIDGEPORT, O. — Prvomajska prireditve kluba št. 11 JSZ v soboto 30. aprila v društveni dvorani na Boydsville.
- MAJ
STRABANE, PA. — Prvomajska slavnost kluba št. 118 JSZ v nedeljo 1. maja.
MILWAUKEE, WIS. — Konferenca klubov JSZ in društev Prosvetne matice za severni Illinois in Wisconsin v nedeljo 1. maja v S. S. Turn dvorani.
- MILWAUKEE, WIS. — Majske slavlje klubov št. 37 in 180 JSZ v nedeljo 1. maja v S. S. Turn dvorani.
DETROIT, MICH. — Prvomajska proslava klubov 114 in 115 JSZ v nedeljo 1. maja v Slov. del. domu na Livernois Ave. Varijetni program.

- JUNIJ
CHICAGO, ILL. — Piknik v korist "Proletarca" v nedeljo 12. junija pri Kegu v Willow Springsu.
NEWBURGH, O. — Piknik kluba št. 28 JSZ v nedeljo 5. junija pri Joseph Zornu, Bradley Rd., Brooklyn.
CLEVELAND, O. — Piknik kluba št. 27 JSZ in soc. "Zarje" v nedeljo 19. junija na Pintarjevih farmi.
- OKTOBER
CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 23. oktobra v dvorani SNPJ.
- NOVEMBER
CLEVELAND, O. — Koncert soc. "Zarje" na Zahvalni dan 24. nov. v avditoriju SND.
CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 v nedeljo 27. novembra v dvorani SNPJ.

1939.
CHICAGO, ILL. — V soboto 31. decembra Silvestrova zabava kluba št. 1 v dvorani SNPJ.
CHICAGO, ILL. — Dramska predstava kluba št. 1 JSZ v nedeljo 26. februarja v dvorani SNPJ.
CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 23. aprila v dvorani SNPJ.
(Tajnik klubov in kulturne oddelke klubov ter tajnike konferenc prosimo, da nam sporoče vse svoje prireditve za uvrstitve v to kolono in da nam pošljejo popravke, ako so podatki o priredbah napačno zabeleženi.)

MILLER'S CAFE

5205 St. Clair Ave. Cleveland, O.
Fino pivo, vino in žganje. Vsak petek ribja večerja, ob sobotah kokoška. Fina postrežba. — Dobra godba.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika
Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno
Telefoni: CANAL 7172—7173
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO, ILL.

FALCON CORNER

Editor: Mitzi Owen

The Life of Debs
Eugene Victor Debs, an American socialist was born in Terre Haute, Indiana, November 5, 1855. He received a common school education and became a locomotive fireman. He was elected to the Indiana legislature in 1885 and was later an official of the Brotherhood of Locomotive Firemen, and from 1893 to 1897, president of the American Railway Union. He conducted the strike of 1893 in Chicago and was later jailed, although he pleaded innocence and requested a jury trial. It was then that he became a leader of the Socialist Party. He was nominated for President of the United States five times, twice polling more than a million votes. Because of his Pacifist speeches during the World War he was jailed in Atlanta but was pardoned by President Harding. He is the author of many books and pamphlets dealing with socialism and labor problems. He died in 1926.

"If ever needed, the American Legion stands ready to protect the capitalist's institutions and ideals as the Fascists dealt with obstructionists who menaced Italy... Do not forget that the Fascists are to Italy what the American Legion is to the United States."
Taken from "America Arms the Schools." By Robin Myers.

This week we have another letter "From Spanish Trenches" written by Lambert Beckmans.
Guadalajara, April 20, 1937.
Comrades:
You will be surprised to suddenly get so many letters from me but we are on rest so I have the time. I wrote about the smashing of Mussolini's servants on the Guadalajara front alas we have lost two Dutch and one Flemish comrade from our group. They fell like heroes at their post because they didn't want to re-

Comrade Beckmans,
No pazaran, nosotros pasaremos.
Notes from the meeting of February 26, 1938.
There were 14 members present and an interesting discussion was held on the present day situation in the world. The Falcon treasury has risen a great deal from the past week. All the Falcons are showing their salesmanship by the number of tickets they have sold for the "Falcon Social" to be held on March 27. A very stirring story was read to us by Mrs. Ann Beniger. The title is "Balkan Rhapsody."
Falcons! Get your pens out and do a little contribution to this corner. Make this a real Falcon Corner!

Birthdays
February 28 was the birthday of Victor L. Berger, the first Socialist Congressman in the United States. Friendship!

Proletarec Book Shop

2301 SO. LAWDALE AVENUE, CHICAGO, ILL.
Books and Pamphlets on Socialism, Economics, Politics and Fiction

- American Outpost, (Upton Sinclair), A book of reminiscences, (cloth).....\$2.00
ABC of Parliamentary Law. A brief handbook on rules of order for meetings adapted to the needs of labor groups, By August Claessens..... .25
As I See It, (Norman Thomas) A review of the capitalist system in America..... 1.50
American Communism, (James Oneal.) A history of the origin and development of the American Communist movement, (Cloth)..... 1.25
America's Way Out, (Norman Thomas.) A program for Democracy. (Cloth)..... 2.00
Anarchism and Socialism, (Geo. Plechanoff) (cloth)..... .60
Ancient Society, (Lewis H. Morgan.) Researches in the lives of human progress from Savagery through Barbarism to Civilization, (cloth)..... 1.15
Brass Check, (Upton Sinclair), A study of American journalism, (cloth)..... 1.00
Cradle of Life. The story of one man's beginning. By Louis Adamic, (cloth)..... 2.50
Cry for Justice. An anthology of the literature of social protest. By Upton Sinclair, (cloth)..... 1.50
"Debs, His Authorized Life and Letters", (David Karsner), (cloth)..... .75
Debs and the War. His Canton Speech, his trial and imprisonment..... .25
Dynamite, (Louis Adamic), The Story of Class Violence in America..... 2.00
English-Slovene Reader, (cloth) 2.00
End of the World, (Dr. M. Wilhelm Boelsche), (cloth)..... .60
Eugene V. Debs' Canton Speech Evolution of Property, (cloth) .25
Grandsons. The Story of a man's love for his country and his search for the American Ideal. (Louis Adamic) (cloth)..... 2.50
Goslings. A study of the American schools. By Upton Sinclair, (cloth)..... 1.50
Hundred Per Cent, (Upton Sinclair), A story of a patriot, (cloth)..... 1.00
Jungle. A novel dealing with the Chicago stockyards. By Upton Sinclair, (cloth)..... 1.50
Jimmie Higgins, (Upton Sinclair.) The story of a socialist agitator during the war, (cloth)..... 1.50
- Karl Marx, biographical memoirs (Wilhelm Liebknecht) (cloth)..... .60
King Coal. A novel dealing with the strikes among the Colorado miners in 1913-14. By Upton Sinclair, (cloth)..... 1.25
Law of Biogenesis, (J. Howard Moore), (cloth)..... .60
Laughing in the Jungle. An immigrant in search of the Land of Promise discovers America. By Louis Adamic, (cloth)..... 2.50
Life and Death, (Dr. E. Teichmann,) (cloth)..... .60
Money Changers, (Upton Sinclair.) A novel of Wall Street and the panic of 1907, (cl.) 1.25
Manual for Socialist Speakers. A brief text book on the technique of public speaking and socialist propaganda meetings. By August Claessens .25
Mammonart. An essay in economic interpretation. By Upton Sinclair, (cloth)..... 2.00
Mountain City. A novel by Upton Sinclair, (cloth)..... 2.00
Oil. A picture of the oil industry in Southern California and taking in the world-struggle. By Upton Sinclair, (cloth)..... 2.00
Physician in the House, (J. H. Greer, M. D.) (cloth)..... 1.50
Republic of Plato, (cloth)..... 1.50
Profits of Religion. Religion as a racket. By Upton Sinclair, (cloth)..... .50
Roman Holiday, (Upton Sinclair.) America since the World War—the Roman republic; after the destruction of Carthage—how much alike are they? (cloth)..... 2.00
Struggle Between Science and Superstition, (A. M. Lewis), (cloth)..... .60
Science and Revolution, (Ernest Untermann,) (cloth)..... .60
The Social Revolution, (Karl Kautsky,) (cloth)..... .60
They Call Me Carpenter, (Upton Sinclair.) A tale of the Second Coming, (paper)..... .75
The Wet Parade, (Upton Sinclair.) A full-length novel dealing with liquor drinking and the liquor traffic in the United States during the past thirty years, (cloth)..... 2.00
Trinity of Plunder. A cheerful slam at rent, interest and profit. By August Claessens .25
Vital Problems in Social Evolution. By A. M. Lewis, (cloth)..... .60
Yerney's Justice, (Ivan Canakar.) Translated by Louis Adamic. A faithful, stirring piece of realistic fiction by the man who is considered the greatest writer Jugoslavia has produced, (cloth)..... .50
Walls and Bars, (Eugene V. Debs.) The story of Debs' life in prison, (cloth)..... 1.25
Workers in American History. By James Oneal..... .25
Enclose check, money order or cash with your order.

Courageous Loyalist Army

Class Distinction Absent; Relationship Between Officers and Men a Happy One

Nothing we saw in Spain surprised us more than the New Army.

In the early days of the war there was really no army at all, in the true sense of the word. A number of workmen and peasants had hastily dropped their tools and offered their lives to the Government in defense of their country. Virtually unarmed, they performed miracles of heroism. They effectively countered Franco's plans for a quick conquest of all Spain.

And so the position remained for many months. The lack of equipment and military experience was all the more serious owing to another difficulty.

The Spaniard is an individualist, and does not readily submit himself to discipline. Even a few days' training behind the lines was looked upon as irksome. The groups and even the individuals who made up the Government forces preferred to fight, not as a superior command ordered, but as they in their own judgment considered best.

It was only their faith and incredible courage, together with the timely arrival of the International Brigade, that saved Madrid at the critical hour.

Out of Nothing

But to-day the situation is startlingly different. In a little over a year, a large army, keen and well disciplined, has been created almost out of nothing.

The process is, of course, not yet complete. But, as a few weeks ago, we watched recruits drilled, officers being trained, and the army in action in the front line trenches, we were deeply impressed with the efficiency and the morale of this newly forged weapon.

As far as it is possible for a layman to judge, the front line trenches that we visited at various points round Madrid were admirably constructed, probably just as well as those of the allied forces in the Great War.

Look-outs, machine gun emplacements, communication trenches, underground refuges, were all very well planned and executed. The officers and men were smartly dressed. The organization of the Commissariat behind the lines was working with perfect smoothness.

It was clear that the slipshod spirit of "manana," putting off to-day what can be done to-morrow, which had been the curse of the old Spain, has been one of the early victims of the war. This changed spirit can be seen in all Government activities, civil as well as military.

School for Soldiers

Perhaps one of the things that impressed us most, although it is not of primary military importance, was a school for soldiers, 50 yards behind the front line trenches.

It was a comfortable room dug into the side of a hill, holding about 20 desks, a blackboard, and all the other paraphernalia of education. There, young peasants, left illiterate by the old regime, were spending their hours off duty.

We were told that they were wonderful pupils, enthusiastically taking advantage of the opportunity, belatedly but so unexpectedly provided them, of learning to read and write like other people.

There are no less than 8,000 of these schools for soldiers in various parts of Spain. They are a product of the practical idealism and great organizing ability of Jesus Hernandez, the Minister of Education, who had spent five years in prison because of his "subversive" activities. He is looked upon as one of the ablest men in the Spanish Cabinet.

It is typical of the spirit of the Government that, even in the stress of a desperate Civil War it is making this gigantic effort to raise the cultural level of the people.

New Discipline

The Spanish army is unlike those we know in capitalist countries. When the war broke out, nearly all the officers of the old army broke their oath of loyalty, and joined Franco.

Thousands of new officers had to be created. Some of these are old non-commissioned officers, but the majority are men who before the war broke out were manual and clerical workers.

Perhaps partly as a result of this absence of class distinction, the relationship between the officers and the men is a happy one. There is none of the stuck up snobbish nonsense that we are accustomed to in this country.

While on duty discipline is strict. The Spaniards have learnt the necessity of subordinating their individualism in order to win battles. But behind the discipline there is a comradeship which exists probably in no other army outside Russia.

Our visit to an establishment where a thousand men are constantly in training to become officers gave us a remarkable insight into the spirit of the new army.

The equipment of the place was excellent—and included incidentally a well-constructed air raid shelter, containing an anti-gas apparatus, and capable of holding the whole personnel of the establishment.

We lunched with these thousand men in a vast hall. Afterwards, we were asked to address them. Shinwell and I spoke on behalf of our delegation. The response which they made to our speeches showed clearly their enthusiasm for the Republic and their determination to win the war, at whatever sacrifice.

I have never before met such emotion. They were clearly resolved not only to defeat Franco, but to banish from their land the exploitation, tyranny and injustice of the old order.

In a few days those thousand men, equipped with the technical knowledge they had learnt at this establishment, would have 30,000 privates under their command.

There are other schools in other parts of Spain turning out similar material. Each officer would add to the inspiration of his men some measure of his own enthusiasm.

If "Non-intervention" permits it to obtain a reasonable quantity of the essential materials of war, rifles, guns, and aeroplanes, an army of hundreds of thousands of men and with such a morale as this cannot be beaten.

And with such an army at its back, when Franco is defeated, the Popular Front Government will have the driving force and the power to build the happier Spain of which the enslaved and downtrodden people have dreamed for centuries.

B. S. In the Tribune, London.

C.I.O. Mass Meeting

Workers from All Industries Invited to Attend

CHICAGO, ILL.—There will be a C.I.O. Mass Meeting for all locals in the Lawndale District, Wednesday, March 9, at 7:30 p. m., at the Sokol Hall, 2619 So. Lawndale Avenue.

With working conditions as bad as they are, the C.I.O. is continuing in gaining more and more recognition. We urge all C.I.O. members and sympathizers to attend this meeting.

Prominent Labor leaders will speak. Leo Kravetz, an Executive Member of the Amalgamated Clothing Workers and a labor leader of long standing will be one of the principal speakers. Others will be John Riffe, Assistant Regional Director of the Steel Workers Organizing Committee, and S. Dalrymple, National President of the United Rubber Workers' Union of America.

We urge our comrades and friends to attend as the admission is free and there will be entertainment and three prominent Labor leaders to address you.

The following organizations are co-operating in arranging this meeting: Amalgamated Clothing Workers, Steel Workers' Organizing Committee, Textile Workers' Organizing Committee, United Auto Workers, United Rubber Workers and the United Loose-Leaf and Blank Book Workers.

COMMITTEE.

ZARJA'S CULTURAL PROGRAM

CLEVELAND, OHIO—On Saturday night, March 5, the singing society, "Zarja" is sponsoring its Cultural Nite (prosvetni vecer) to which it is cordially inviting all friends and sympathizers of the club.

A short program will be presented consisting of the following numbers: duets by Rosa Vico and Jenny Perusek, Katherine Jurman and Frank Elersich, Josephine Turk and Sophie Turkman. Miss Jenny Perusek, a recent addition to our chorus, will render a solo. She has, I am sure you will agree, a fine and beautiful voice and I am sure her debut will be enthusiastically received. A male octet, composed of T. P. Dobnik, A. Kukavec, L. Poljsak, F. Elersich, J. Lazar, A. Turkman, A. Dolgan and J. Mackovec will be another number on the program. The entire chorus, under the capable direction of Mr. Joseph Krabec, will participate with three selections.

Before and after the program there will be dancing and refreshments. Frank Barbic's orchestra will furnish the dance music and we can assure you in advance that you will enjoy his music to the fullest extent. Awards will be made throughout the evening.

The admission is only 25 cents. The place is the S.N.D. on St. Clair. The date is Saturday evening, March 5. The time, 8 P.M.

Be on hand for the kind of good time that we always have with our folks at affairs like this.

JOSEPHINE TURK, Committee Member.

PEACE

By C. M. RUPEL

My heart is leaden in my breast; even the stars seem to be wavering in their firmament. Empires are crumbling. Men who would be czars, Drunken with power, contrive new armament. Men's inhumanity to man has made Martyr and brute, Samaritan and knave, Justice is sore beset and long delayed, Distrust and hatred crush the blundering brave. 'Tis hard to say "I am at peace," and yet, Great is my faith that peace shall yet prevail, Faith shall make vain the war lord's boast and threat, We hold Hope's torch, its light must never fail.

YOUR DAILY BREAD

How much do you pay for your daily bread?

A typical retail price is 11 cents a loaf.

But as you go over your grocery bills this weak ponder this fact—

The raw materials in an average loaf of bread costs the baking companies 2.6 cents.

By the time you get it at the store, 9 cents has been added to the price.

Such is the crime of another of America's monopolies—the Baking Monopoly, concentrated in the hands of a few giant baking companies.

Some falls are means the happier to rise—Shakespeare.

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

Books

This issue of Proletarec carries a complete list of all our books and pamphlets covering a number of subjects among them the following: Economics, Politics, Socialism, Fiction.

Check over it and if you find the book you've been looking for, send us your order.

Last week we published the price list of all Slovene books we have in stock. In that list you will find the complete works of the foremost American and European Slovene authors—Ivan Cankar, F. S. Finigar, Ivan Pregelj, Jozep Jurcic, Ivan Tavcar, Janez Trdina, Janko Kersnik, Ivan Molek, Etbis Kristan and others.

Four New Members

Believe it or not, we initiated four new members at the last meeting of Branch No. 1. A very welcome development indeed. We need new members, plenty of them, not only to supplant those who have dropped out

but to push forward towards our goal—a membership of 100. We've been here before, remember.

After a short and snappy business meeting, we discussed two important problems of interest to our membership—first, the Yugoslav Communist weekly "Naprej," published in Pittsburgh, Pa., and the new Communist Party Daily, The Midwest Daily Record, published in Chicago.

It is the custom with our Branch to hold a discussion on some current subject after each meeting. A great deal of interest can be stirred up with these discussions, they have educational value and properly pursued, are invaluable in cementing a common, solid understanding among our members.

More of our young comrades should attend the Branch meetings and take in these discussions. As a member, you must make it your business to be informed on the issues confronting us. The way to do it is to attend the meetings.

THE FERTILIZER MAN

By UPTON SINCLAIR

From "The Jungle"
(A novel portraying the lives of the workers in the Chicago stockyards.)

His labor took him about one minute to learn. Before him was one of the vents of the mill in which the fertilizer was being ground—rushing forth in a great brown river, with a spray of the finest dust floating forth in clouds. Jurgis was given a shovel, and along with half a dozen others it was his task to shovel this fertilizer into carts. That other were at work he knew by the sound, and by the fact that he sometimes collided with them; otherwise they might as well not have been there, for in the blinding dust-storm a man could not see six feet in front of his face. When he had filled one cart he had to grope around him until another came, and if there was none on hand he continued to grope till one arrived. In five minutes he was, of course, a mass of fertilizer from head to feet; they gave him a sponge to tie over his mouth, so that he could breathe, but the sponge did not prevent his lips and eyelids from caking up with it and his ears filling solid. He looked like a brown ghost at twilight—from hair to shoes he became the color of the building and of everything in it, and for that matter a hundred yards outside it. The building had to be left open, and when the wind blew Durham and Company lost a great deal of fertilizer.

Working in his shirt-sleeves, and with the thermometer at over a hundred, the phosphates soaked in through every pore of Jurgis' skin, and in five minutes he had a headache, and in fifteen was almost dazed. The blood was pounding in his brain like an engine's throbbing; there was a frightful pain in the top of his skull, and he could hardly control his hands. Still, with the memory of his four jobless months behind him, he fought on, in a frenzy of determination; and half an hour later he began to vomit—he vomited until it seemed as if his inwards must be torn into shreds. A man could get used to the fertilizer-mill, the boss had said, if he would only make up his mind to it; but Jurgis now began to see that it was a question of making up his stomach.

At the end of that day of horror, he could scarcely stand. He had to catch himself now and then, and lean against a building and get his bearings. Most of the men, when they came out, made straight for a saloon—they seemed to place fertilizer and rattlesnake poison in one class. But Jurgis was too ill to think of drinking—he could only make his way to the street and stagger on to a car. He had a sense of humor, and later on, when he became an old hand, he used to think it fun to board a street-car and see what happened. Now, however, he was too ill to notice it—how the people in the car began to gasp and sputter, to put their handkerchiefs to their noses, and transfixed him with furious glances. Jurgis only knew that a man in front of him immediately got up and gave him a seat; and that half a minute later the two people on each side of him got up; and that in a full minute the crowded car was nearly empty—those passengers who could not get room on the platform having gotten out to walk.

Of course Jurgis had made his home a miniature fertilizer-mill a minute after entering. The stuff was half an inch deep in his skin—his whole system was full of it, and it would have taken a week not merely of scrubbing, but of vigorous exercise, to get it out of him. As it was, he could be compared with nothing known to man, save that newest discovery of the savants, a substance which emits energy for an unlimited time, without being itself in the least diminished in power. He smelt so that he made all the food at the table taste, and set the whole family to vomiting; for himself it was three days before he could keep anything upon his stomach—he might wash his hands, and use a knife and fork, but were not his mouth and throat filled with the poison?

And still Jurgis stuck it out! In spite of splitting headaches he would stagger down to the plant and take up his stand once more, and begin to shovel in the blinding clouds of dust. And so at the end of the week he was a fertilizer-man for life—he was able to eat again, and though his head never stopped aching, it ceased to be so bad that he could not work.

THE REALIST

Crazy As A Bed-Bug

BY LOUIS JARTZ

That bug is getting a bit self-centered. Right now he's putting on airs. He tells me, "Louie, I'm for the intelligentsia..."

"Intelligentsia," I interrupted sarcastically. "Yes, intelligentsia," he continues, "and I'm taking off. See what you can do for yourself."

O. K. "Intelligentsia," here goes...

There was a lawyer at an annual lodge meeting. Where delegates were being elected for a convention. This lawyer "intelligentsia," asked for the floor, Got it, and spoke for the nominees Of which he was one.

Brothers and sisters, vote for the "intelligentsia." Only "intelligentsia" know lodge business. Do not vote for dumb workers.

After all speakers were done and the vote taken; The result was 503 for a dumb worker, For the "intelligentsia" 1, making 504 votes in toto.

This same "intelligentsia" featured in a divorce case, In which husband sued wife for unfaithfulness. She having had a child by another man.

He, by receipts of drafts, was proven faithful. The "intelligentsia" overwhelms, "200 bucks for such cases." The dumb party of the first says "O. K."

The case comes to court. After above evidence and witnessing was given, The Judge started to say, "Divorce..."

But the "intelligentsia" arose and interrupted, "Here, I have some more evidence..."

The court interpreter threatens, "Boš tih!" The Judge ruled, "Divorce granted."

Immediately following, "intelligentsia" and court interpreter meet. Interpreter: "Why bring in unnecessary delay?"

"Intelligentsia": "Dammit! I must make an impression For 200 bucks!"

Branch No. 1 JSF held its regular monthly meeting last Friday night at the Center. After the regular order of business was concluded, we held a short discussion on the problems which confront Socialists and which are the direct result of the Communist maneuvers. With the constant change of front by the Communists, we too, are sometimes given concern and we, too, must devote time to combat the false hopes and opinions thus created. At the meeting proper four new members were accepted into the Branch which is a good sign of a pick-up in Socialist activities. Later in the evening a group of us consumed several hours in solving the riddle of Russia and its executions. We discussed all angles of the situation and brought to light the various human elements which enter into the question. Fortunately, we have had with us Comrades who size up the situation from the Trotskyite angle and at the same time some of us who don't believe these executions were simply without cause and some reason. It was a lively discussion but without serious effects and less changes of opinion.

We spent the week-end at Nada's (Lodge No. 102, SNPJ) Annual Mask Dance. Our ladies had a very good attendance, a considerable number of whom were masked, and should realize considerable profit. Winner of the first prize at the Mask Ball showed how closely the SNPJ and the Yugoslav Socialist Movement are linked. While the Society is in the 25th year of its Juvenile Department, the Socialist group and Lodge Slavia, No. 1, SNPJ, are 35 years of age this year. So to speak, these various SNPJ units are progressive because the Socialist element has been instrumental in pushing for progress. This ladies' lodge has been indeed, right up with the best of the working class organizations, in promoting the general welfare of their individual members, the cause of the Society which, after all, is the cause of the working class. They deserve to receive just support.

Our comrades report complete satisfaction from the outcome of the Thomas-Douglas debate last Thursday night. Unfortunately, some of us could not attend to hear the arguments due to other pressing matters but we were delighted to learn about the success of the debate. Such debates are of considerable value to the party and its members and should gradually gain new comrades to the Socialist cause.

There has been considerable improvement in the general set-up and line-up of the Socialist Call, our weekly Socialist paper. The new Editor is publishing diverse items which are more readily digested and the comrades in Chicago are struggling to sustain the paper. For that purpose, a Supper has been scheduled this coming Saturday and it is very desirable that our comrades attend in full number. After all, we do need the Call. A Socialist movement without its paper would be like an army without its General. We must see to it that the Call remains with us, therefore.

Bold and defiant Hitler insisted that he wanted Austria to be his and had little difficulty to make his pressure felt. Meek and compromising Chamberlain wasn't sure that we wanted peace in Europe and was less certain that he wanted Democracy, so he grasped and shook hands with the Dictators. Now all kinds of concessions will have to be made to pacify the aggressive Dictators and Democracy will suffer along the whole line because of this weakness of the English Tories. No amount of objecting would make any difference nor would it turn Chamberlain from his course. And all the while the European Dictators are dragging the working class closer to war. Only a unified and strong Labor movement can possibly avert a catastrophe and only a strong Labor Political organization can possibly outbid the aggressiveness of the tyrant Dictators.

Modern military equipment are a perversion of machinery—Carried to their logical limit of use and intention—Modern military machines will be an effective means of mutual mass suicide—European minds, even of dictators, hesitate to follow their logic—Americans feel only horror toward the modern meaning of war implements—Japanese heirs of feudalistic fatalism—Seem to be using barbaric minds to control 20th century appliances—Already they are disappointed in reactions of China—Soon they may be learning wider lessons from world responses—Inevitably, this play with world-weapons—Will evoke the corresponding enervating of world-powers—For which the Japanese mind lacks much of prospective—They were even to short-sighted to understand Chinese neighbors—Still less do they understand that if they find civilization's veneers—They will find underneath them races with age-old impulses from battels won—Having the same old savage blood, tamed only by experience—But tempered with self-control essential to ultimate victories.

Between those who have the power to do but don't know what, and those who do know but can't, the country is getting in a hell of a fix. Wouldn't it be awful if Roosevelt the Rough Rider was succeeded by Roosevelt the Rough Sailer?

FALCON CORNER
ON PAGE 5.